

MEDDELANDE OM

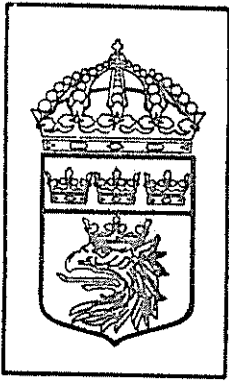
SAMHÄLLSPLANERING

I MALMÖHUS LÄN

Nr 4/1982

TORVMOSSAR I MALMÖHUS LÄN

LÄNSSTYRELSEN I MALMÖHUS LÄN

TORVMOSSAR
I
MALMÖHUS LÄN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	i
INLEDNING	1
TORVMARKER - FÖRUTSÄTTNINGAR OCH BILDNINGSSÄTT	2
TORVMARKER - BIOLOGISKA FÖRHÅLLANDEN	6
TORVMARKER - TILLGÅNGAR OCH UTNYTTJANDE	9
TORVMARKER - EFFEKTER AV DIKNING	12
KOMMUNVIS REDOVISNING AV TORVMOSSAR I MALMÖHUS LÄN	15
DE REDOVISADE MOSSARNAS LÄGE	16
RÖNNEHOLMS MOSSE	17
FJÄLLMOSSEN	20
HULTA MOSSE	24
LYBY MOSSE	26
SATSERUPS MOSSE	28
SJÖMOSSEN	29
VISS MOSSE	31
VRÅNGE MOSSE	33
AGERÖDS MOSSE	35
SVALE MOSSE	38
FJÄLLFOTA LJUNG	40
BARMOSSEN	43
TRANERÖDS MOSSE	45
LITTERATURÖVERSIKT	48
BILAGA	
SAMMANSTÄLLNING ÖVER AVGIVNA REMISSVAR	A 1

Utsnitten ur den topografiska kartan från Lantmäteriverket med medgivande 82.0222 har ur sekretessynpunkt erhållit spridningstillstånd 1982-12-06.

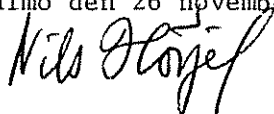
LÄNSSTYRELSEN
Malmöhus län
Naturvårdsenheten

FÖRORD

Länsstyrelsen har den 26 november 1982 beslutat att rapporten "Torvmarker i Malmöhus län" utgör länsstyrelsens handlingsprogram för bedömning av frågor rörande länets torvmarker. Handlingsprogrammet är kommunalt förankrat. Det redovisar översiktligt utifrån en samlad regional bedömning länets torvtillgångar och dess samhällseliga betydelse. Sammanställningen kan också ligga till grund för kommunala bedömningar och ställningstaganden i bl a den fysiska planeringen.

Rapporten "Torvmarker i Malmöhus län" är utarbetad inom länsstyrelsens naturvårdsenhet. Frågor rörande rapporten kan ställas till Thomas Arnström (040 - 14 60 38) eller Göran Mattiasson (040 - 14 60 73).

Malmö den 26 november 1982

Nils Hörjel

INLEDNING

I olika propositioner under vårriksdagen 1981 fastlades målen för Sveriges energipolitik under 1980-talet. I proposition 1980/81:90 "Riktlinjer för energipolitiken" behandlas de långsiktiga målen för svensk energiförsörjning, bl a anges att "ett centralt mål för energipolitiken är ett kraftigt minskat oljeberoende. Förutsättningar skall skapas för en avveckling av kärnkraften enligt riksdagens beslut. Övergång till fasta bränslen skall främjas. En successiv utveckling mot energisystem i huvudsak baserat på varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan". I proposition 1980/81 "Fortsatt fysisk riksplanering" behandlas energifrågor inom ramen för den fysiska riksplaneringen. Bland annat understryks betydelsen av att kommunerna i den fysiska planeringen behandlar och klarlägger dels de lokala förutsättningarna att introducera inhemska energislag, dels framtida anspråk på mark och vatten för energiändamål samt vilken hänsyn som måste tas med anledning av motstående mark- och vattenanvändningsintressen och skilda energislags miljöeffekter.

Oljeanvändningen och därmed oljeberoendet ska enligt statsmakternas beslut minska kraftigt under 1980-talet. Om utvinningen av inhemska energislag ska få betydelse för den nationella energiförsörjningen kommer stora arealer mark att beröras inom större delen av landet. Torv är en av de inhemska energikällor som kommer att tas i anspråk för att minska oljeberoendet. Huvuddelen av landets torvtillgångar för energiändamål är belägna i Norrland och de centrala delarna av Götaland. Torvtillgångarna i Malmöhus län är emellertid så obetydliga, att länet undantogs vid den allmänna länsvisa kartläggning av torvmarker för energiändamål som genomfördes 1980/81.

Enligt ett riksdagsbeslut våren 1982 ankommer det på länsstyrelserna att från och med den 1 juli 1982 besluta i ärenden rörande ansökningar att bryta torv för energiändamål.

I statens planverks rapport 61, 1982 - Torv, energiskog, vindkraft i den fysiska planeringen - föreslås att varje län oberoende av torvtillgången bör göra sammanställningar av det kunskapsunderlag som finns om torv. Sammanställningen bör utvärderas och utmynna i ett handlingsprogram, som ska ligga till grund för olika ställningstaganden rörande torv och torvmarker.

Länsstyrelsen har mot bakgrund av redovisade förhållanden funnit det angeläget att göra en sammanställning och en samlad utvärdering av det kunskapsunderlag och de olika sektorsanspråk som finns inom torvområdet. Sammanställningen kan efter kommunala ställningstaganden utgöra ett handlingsprogram för bl a tillståndsprovning i torvtäcksärenden.

Länsstyrelsen har i flera sammanhang fastslagit att länets myrrealer har stor betydelse från bl a naturvårdssynpunkt. I ett yttrande till bostadsdepartementet från den 19 oktober 1982 konstateras bl a att Malmöhus län är ett torvfattigt län. "Flertalet myrmarker är arealmässigt mindre än 2 hektar och länsstyrelsen har också i olika sammanhang framhållit att dessa mossar bör lämnas orörda med hänsyn till bl a jakt och faunavårdens intressen. De är inte heller intressanta ur exploateringssynpunkt eftersom det är främst de större mossemyrarna som från energiproduktionssynpunkt kan bli aktuella för en eventuell torvbrytning".

TORVMARKER - FÖRUTSÄTTNINGAR OCH BILDNINGSSÄTT

Torvbildning uppkommer då nedbrytningen av växtmaterial hämmas endera genom låg temperatur då de nedbrytande organismernas aktivitet är låg eller vid hög vattenhalt då syrebrist hindrar nedbrytningen. Torv är en organogen jordart som bildas när tillförseln av växtmaterial är större än nedbrytningen.

Mossar är en typ av torvmark som är mycket speciell i det avseendet att det endast är nederbördsvatten som kommer i kontakt med mossen. Denna torvmarkstyp har stor utbredning i kalla och tempererade områden där klimatet är humitt, det vill säga att nederbörden är mycket större än den vattenmängd som avdunstar. Låg temperatur bidrar även till mossebildning genom en låg avdunstning och därmed även en större andel överskottsvatten av nederbörden.

Torvbildningen i mossar är en långsam process och utvecklingen av torvmarkerna i Malmöhus län har pågått sedan inlandsisen lämnade området. Tillväxttakten vid nuvarande klimatiska förhållanden är endast 0.1-0.5 mm per år, vilket innebär att torven inte kan uppfattas som en förnyelsebar resurs.

Uppkomsten av torvmarker i länet inleds med en kärrbildning och denna följer i princip två utvecklingslinjer nämligen igenväxning av ett vattenfylt bäcken eller försumpning av en tidigare torr markyta.

Igenväxningstorvmark

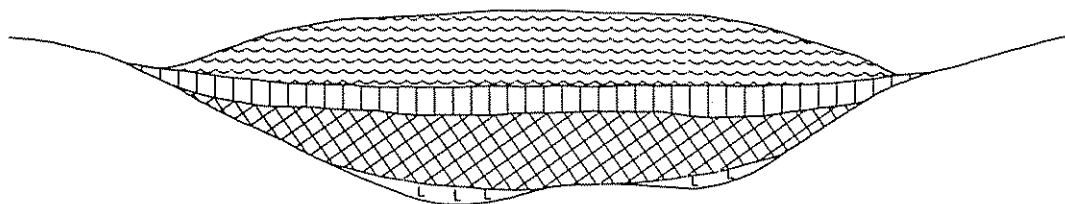

Fig 1

Lera

Sjösediment

Kärrtorv

Vitmossetorv

I en sjö bildas torv genom de syrefattiga förhållanden som råder i en vattenmassa. Därigenom begränsas nedbrytningen av organiskt material kraftigt. Sjösedimenten som bildas innehåller förutom organisk gyttja eller dy även minerogent material. I samband med sedimentbildningen sker en uppgrundning av sjön och grundare förhållanden skapar förut-

sättningar för vattenvegetationen att etablera sig från kanterna allt närmare centrum av sjön. Halten organiskt material ökar därmed även i sedimenten. Uppgrundningen fortsätter och så småningom består den forna sjön av en heltäckande kärrmark.

Försumpningstorvmark

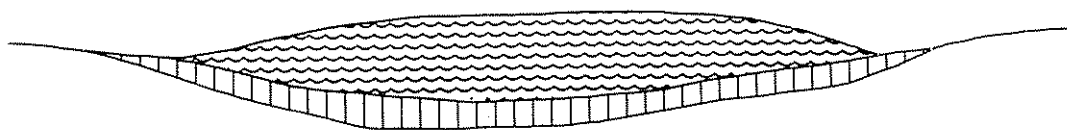

Fig 2

 Kärrtorv

 Vitmossetorv

En försumpningstorvmark uppstår i terrängavsnitt där grundvattnet når markytan och på så sätt skapar anaeroba (syrefria) förhållanden. Kärrvegetationen utbildas här direkt på den underliggande markytan.

Den fortsatta utvecklingen till mosse är gemensam för de båda typerna av kärrmarker. Vitmossetorven är det torvslag som i huvudsak bygger upp mosseavsnittet i en torvmark och högmossarnas existens är därför starkt förknippade med vitmossornas egenskaper. Höjdtillväxten hos mossarna är en funktion av vitmossetorvens stora vattenhållande förmåga och därmed ett högt grundvattenstånd som förhindrar en fullständig nedbrytning. Det näringsfattiga nederbördsvattnet tillsammans med sura nedbrytningsprodukter skapar en starkt sur miljö på mossen. En hel del av den sparsamma näringen, bl a tungmetalljoner, som tillförs mossen via nederbörden binds även till torven så länge tillväxt sker, vidare sker en viss borttransport av salter genom överskottsvatten. Att mosseväxterna kan utvecklas trots den sparsamma näringstillgången beror på att deras anspråk på mineralnäring är små. Hos vissa vitmossor ligger näringsalternans optimum t o m så lågt att den vanliga markvätskans koncentrationer verkar hämmande. Vitmossorna förmår därför ej växa längre än till det kring mossen liggande laggkärret och är alltså hänvisade till att växa på höjden inom ett begränsat område.

Allt efter karaktären hos de växtsamhällen som är torvens upphov urskiljes en rad olika torvslag t ex vitmossetorv, starrtorv, lövkärrtorv, vasstorv etc. Beroende på graden av förmultning indelas torven i en tiogradig skala där de fem första graderna, liten förmultning

betecknas som olika stadier av låghumifierad torv och de fem sista som höghumifierad torv. I de mest låghumifierade torvslagen, t ex vitmossetorv, finner man växtrester i det närmaste helt bevarade, medan de i höghumifierad torv är omvandlade till en homogen brun massa.

De olika torvslagen har olika praktisk användning. Kärrtorv är genom sin näringsrikedom lämplig som odlingsjord. Vitmossetorven kan, om den är höghumifierad, utnyttjas som bräntorv. Är den låghumifierad kan den utnyttjas som torvströ eller som odlingssubstrat.

Mossarnas bildningstyper och dess fördelning inom länet kan sägas stå i direkt relation till topografin. Således har slättlandskapet med sin flacka och låga topografi i huvudsak igenväxningstorvmarker medan åsarnas sönderbrutna topografi gynnar uppkomsten av försumpningstorvmarker. Avvikelser från denna fördelningsbild finns givetvis där exempelvis sjöbäcken på åsarna vuxit igen till torvmarker eller där svackor i slättlandskapet försumpats och övergått till torvmarker.

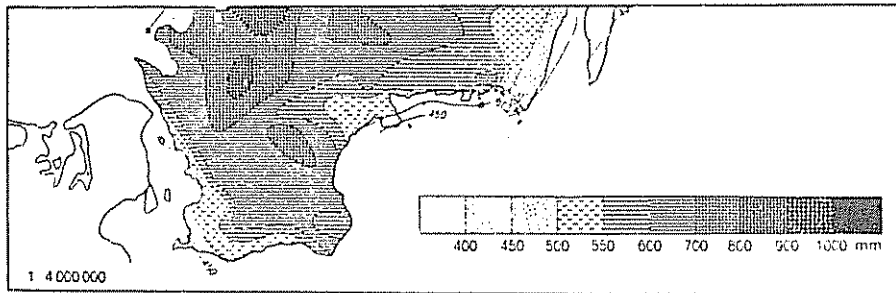

Fig 3

Årsmedelnederbörden i Södra Sverige.
(efter v. Post och Granlund 1926)

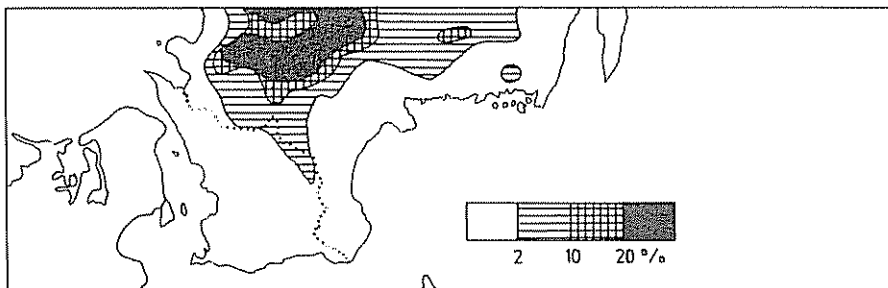

Fig 4

Mossarnas procentuella andel av totalarealen.
(efter v. Post och Granlund 1926)

TORVMARKER - BIOLOGISKA FÖRHÅLLANDEN

Myr är ett begrepp som innefattar både vegetationen bunden till torvmarken och substratet, d v s torven. Myrarna indelas i kärr och mossar, där kärren utgör den del av vegetationen som står i kontakt med yt- eller markvatten som passerat genom fastmark. En mosse är den del av ett myrparti som inte tar emot något fastmarksvatten utan enbart nederbörd som faller direkt på själva mosseytan. Nederbörden transporterar lösta salter och absorberade fasta partiklar och tillför på så sätt mossen näring. Halterna är mycket små och ej jämförbara med exempelvis vatten som passerat genom fastmark. Mossar är därför utpräglat näringsfattiga och detta accentueras ytterligare då torven ej genomgår fullständig nedbrytning varför delar av det samlade näringskapitalet blir otillgängligt för växterna. Den höga vattenhalten hindrar syretillträde i torven och därmed även till det medium som kärllväxterna rotar sig i vilket ställer särskilda krav på växternas uppbyggnad.

Mossen är dessutom en mycket sur miljö då växternas nedbrytningsprodukter är sura och vattnets buffrande förmåga är särskilt svag på grund av de låga koncentrationerna av bl a metalljoner.

Allt detta ställer mycket stora krav på växternas tolerans och specialiseringsgrad vilket gör att det endast är ett begränsat antal växtarter som förmår att existera på en mosse.

Mossarna i Malmöhus län är i princip utformade som koncentriskt välvda mossar med skoglösa mosseplan. Detta innebär att mossarna har sin högsta punkt nära centrum i en tvärprofil och att de centrala delarna är ett flackt område, mosseplanet, som sluttar svagt mot kanterna från högsta punkten. I randområdet tilltar lutningen avsevärt och närmast fastmarken utbildas en plan kärrzon, det s k laggkärret.

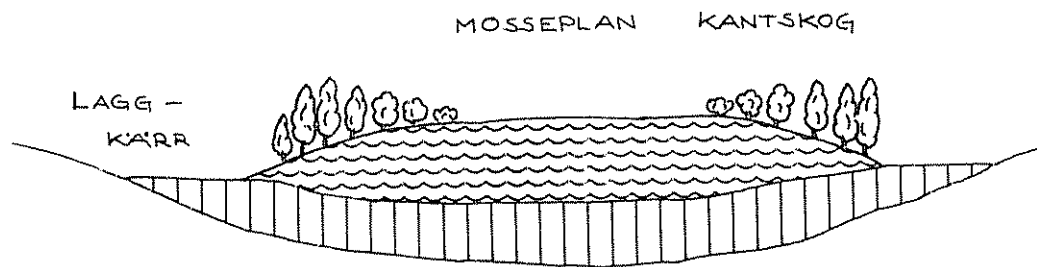

Fig 5

Ett representativt skoglöst mosseplan i länet är uppbyggt av en mosaik mellan torra ristuvor och blöta höljepartier samt övergångar däremellan.

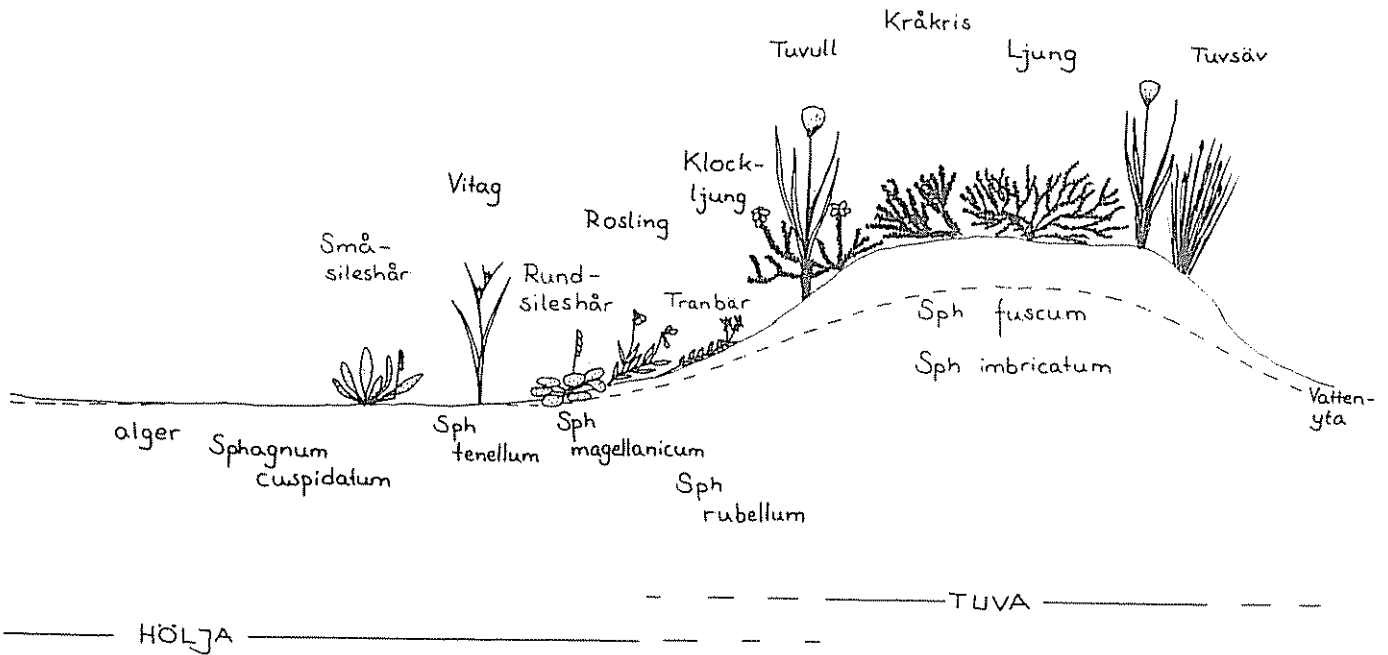

Fig 6

I höljornas blötaste partier växer nästan enbart vitmossan *Sphagnum cuspidatum* i lösa mattor. Övrig vegetation består i stort sett endast av vitag, småsilesår och alger. Småsilesår är ett växtgeografiskt kännetecken för sydvästra Sverige. I norra delen av länet finns även dystarr som förekommer mycket sparsamt i höljor. Denna växt har här sina sydligaste förekomster i Sverige på mossar.

I torrare delar av höljorna mot angränsande tuvor dominerar den rödaktiga vitmossan *Sphagnum magellanicum* och ibland även *Sphagnum tenellum*. Bland kärlväxterna tillkommer tuvull, rundsilesår, tranbär och rosling som ett ständigt men sparsamt inslag.

Tuvorna karaktäriseras av ris såsom ljung, klockljud och kråkris men även tuvull, tuvsäv och i vissa fall även hjortron. Klockljuden är en karaktärsart för sydvästsvenska mossar. De viktigaste tuvuppbbyggande vitmossorna är *Sphagnum magellanicum* och *Sphagnum rubellum* samt i viss mån *Sphagnum imbricatum* (sydvästlig art) och *Sphagnum fuscum* (östlig art). På äldre tuvor växer även renlavor ovanpå vitmossorna.

Den sluttande kantzonen på mossen är mera väl-dränerad än mosseplanet. Någon höljebildning förekommer därför inte utan vegetationen överensstämmer i stort med den för de torra tuvorna på mosseplanet. Särskilt framträdande arter är ljung, tuvull och hjortron, dessutom tillkommer ofta odon. Bottenskiktet innehåller en större variation av mossor, bl a tillkommer en del skogsmossor.

Ytterligare en effekt av den goda dräneringen i kantzonen är att träd förmår att växa här. Närmast mosseplanet är tillväxten emellertid mycket svag och kantskogen kan närmast betraktas som ett glest busk uppslag. I mera sluttande partier tilltar växtligheten och även tät-heten i trädskiktet. I Malmöhus län är det glasbjörk som bildar kantskog. Detta hänger samman med att mossarna är belägna söder om barr-trädens naturliga utbredning i Skandinavien. På mossar norr om länet dominerar kantskogen av tall medan mossar söder om länet, på den europeiska kontinenten, där kantskog av björk har varit ett karaktärs-

drag, är utplånade till följd av intensiv exploatering. Mossar med intakt kantskog av björk i Malmöhus län, är idag de enda kvarvarande exemplen i världen på denna tidigare utbredda vegetationstyp och är därför av internationellt värde från bevarandesynpunkt.

Laggkärret omger vanligtvis hela mossen såvida hydrologin inte är störd. Det är vanligtvis en artfattig kärrvegetation som utbildas i områden som underlagras av urbergsmorän men även på lerrikare områden beroende på att laggkärret tar emot en hel del surt och näringsfattigt nederbördsvatten som sipprat ner från mossen. Förutom vitmossor och en del av de övriga arterna som finns på mossen finner man ängsull och myrlilja, den sistnämnda med en tydlig sydvästlig utbredning. Artrikare kärrformer är inte ovanliga, särskilt i anslutning till mineraljorden och på lerrika jordarter. I sådana partier tillkommer en del gräs, starrarter och örter.

Den högre faunan som är direkt bunden till mossar är vanligtvis mycket artfattig. När det gäller insekter är dock faunan mycket artrik och varierad. Vissa djur är emellertid delvis beroende av mossen som biotop, exempelvis orren. Den väljer företrädesvis mossar som spelplats och är på så vis beroende av mossen för sin reproduktion.

Betraktar man däremot våtmarkskomplex i sin helhet så finner man närmast det omvända förhållandet. Tillgången på vatten är av vital betydelse för de flesta djurarter. Våtmarkerna spelar därför en central roll för faunan i en region. Kärr och översilningsmarker bidrar till en betydande del av födoproduktionen för klövviltet bl a då de erbjuder foder både tidigt på våren och sent på hösten. Våtmarkernas roll i en sådan våtmarksfattig region som Malmöhus län är särskilt betydelsefull. Generellt kan sägas att våtmarkerna oberoende av storlek och karaktär är av väsentlig betydelse för faunan.

TORVMARKER - TILLGÅNGAR OCH UTNYTTJANDE

Tidigare och nuvarande markanvändning

Utnyttjandet av torv för energiändamål har, när det gäller storskalig produktion, varit kopplad till kristider och framför allt varit lokaliserad till mellersta och södra Sverige. Orsaken till att torven har varit konkurrenssvag från energisynpunkt är huvudsakligen ekonomisk och torvens högkonjunkturer har därför infallit under perioder då tillgången på andra energikällor av olika skäl har varit begränsad. Produktionen av bräntorv upphörde i Sverige under 1960-talet för att på nytt aktualiseras under slutet av 1970-talet. Den högsta årsproduktionen uppnåddes mot slutet av andra världskriget och uppgick då totalt för landet till ca 1.3 milj ton.

Den mera småskaliga produktionen och rena husbehovstäckter har visat liknande tendenser som den industriella utvecklingen. Bräntorven har lokalt, särskilt i vedfattiga regioner, haft en viss betydelse i energiförsörjningen. Husbehovstäckter förekommer även för torvströändamål. I praktiken har detta inneburit att i stort sett alla länets torvmarker har varit utsatt för torvtäkt i någon omfattning.

Vid bräntorvproduktion är det främst de höghumifierade delarna av mossen som varit av intresse för exploatering, dvs laggekärren och kantområdena, medan den låghumifierade yttorven på mosseplanet lämnats orörd. Detta gäller särskilt den småskaliga täktverksamheten.

Industriellt har dock även låghumifierad torv varit av intresse såsom jordförbättringsmedel. Det storskaliga utnyttjandet av torv har därför under de senaste decennierna varit helt inriktad på torvströproduktion. Produktionen uppgår totalt i Sverige till ca 300 000 ton/år, varav en ansevärd del av denna produktion sker i Skåne.

Torvmarker är oberoende av areal av stor betydelse för viltet och i en våtmarksfattig region som Malmöhus län är tillgången på torvmarker ytterst väsentlig för att en livskraftig viltstam skall bestå. Viltproduktionen och dess avkastning är en resurs som genom nuvarande planerade avskjutning är en viktig tillgång både från rekreationssynpunkt och som direkt ekonomisk avkastning.

Torvmarker är bl a på grund av sina bevarandeegenskaper av betydelse för arkeologi och fornminnesvård. Våtmarkernas viktiga roll hos tidiga kulturer bidrar även till ett rikhaltigt fyndmaterial, särskilt från äldre stenålder. Flera av de Skånska mossarna innehåller kända forn-lämningar. Det är sannolikt att även andra mossar innehåller fasta fornlämningar. Lämningar i torvmarker är av särskilt stort vetenskapligt värde, då de vanligtvis är välbevarade eftersom det organiska materialet till stor del konserverats. Möjligheter att ta tillvara sådana fynd finns idag men framtida, mer sofistikerad, teknik skulle avsevärt höja värdet och möjligheterna att tillvarata fyndmaterialet.

I den objektsvisa redovisning av mossemyrar som följer i rapporten finns kulturminnesvårdens intressen redovisade.

Brytvärd torv

Torven har i vissa sammanhang framställts som en förnyelsebar energikälla. I "Programplan Energiproduktion" (1980) konstaterar dock nämnden för energiproduktionsforskning i sin grundidé för torv som energikälla att "myrarnas ålder är från några tusen till tiotusen år. Tillväxthastigheten är 0.1 - 0.5 mm per år, vilket praktiskt innebär att torven är en resurs som inte kan förnyas".

Nämnden för energiproduktionsforskning (NE) har angivit en lägsta areal på 100 ha för att torvbrytning skall bli lönsam under industriella förhållanden, alternativt kan mossar ner till 50 ha bli aktuella om de ligger samlade och en samordning av resurser möjliggörs. Antalet mossar av denna storleksklass är få inom länet. Totalt finns drygt tiotalet mossar som är 50 ha och större. Av dessa hyser åtminstone två naturvårdsvärden av hög internationell klass. Flera av de resterande har nationella och regionala naturvårds- eller kulturvårdsvärden.

I en undersökning har Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) beräknat den totala arealen, för energiändamål, brytningsvärd mossmark till 340 000 ha i Sverige. Huvuddelen av mossområdena faller bort på grund av dåliga kommunikationer, miljöskäl, skogsbruk m m. Det framgår även att i södra Sverige täcks mossarna av tjocka lager låghumifierad vitmossetorv vilken är mindre intressant från energisynpunkt. Att avlägsna dessa torvlager i samband med brytning ter sig, enligt SGU:s bedömning, allt för kostsamt. Värmevärdet i torven är förknippat med humifieringsgraden samt torvslaget.

Generellt kan sägas att högre humifieringsgrad ger högre värmevärde samt att starr- och brunmossetorv är bättre från energisynpunkt än ren vitmossetorv. Vitmossetorven har emellertid låg askhalt i förhållande till övriga torvslag varför höghumifierad vitmossetorv är att föredra ur emissionssynpunkt. De från energisynpunkt intressanta partierna i en mosse är de djupt liggande lagren där den höghumifierade vitmossetorven finns. Detta gäller i synnerhet sydsvenska mossar eftersom de innehåller låghumifierad vitmossetorv i avsevärt högre utsträckning än exempelvis norrländska mossar.

Tillämpar man SGU:s bedömningsmodell för industriell torvtäktverksamhet från energisynpunkt på Malmöhus län framstår endast ett fåtal mossar som brytvärda. Dessa mossar är de där den låghumifierade vitmossetorven har brutits eller är under brytning vilket så småningom ger tillgång till lägre liggande torvlager med mera höghumifierad torv.

Husbehovstäckter i olika form erhåller andra överväganden när det gäller lönsamhetsaspekten varför i stort sett alla mossar oavsett utformning och storlek kan komma i fråga.

Framtida utnyttjande

Bräntorv har presenterats som ett av de energislag som kan erbjudas som ett alternativ för att minska landets oljeberoende. Beräkningar vid ingången till 1980-talet har angivit torvtillgångar i Sverige som skulle motsvara ca 100 års oljeförbrukning. Enligt SGU:s beräkningar, som redovisades 1981, skulle de direkt brytvärda torvfyndigheterna för energiändamål i hela landet motsvara ca 5 års oljeberoende. Skillnaden mellan de båda bedömningarna speglar osäkerheten i torven som oljeersättningsmedel.

Anledningen till att en viss tilltro till torven som energikälla ändå finns kvar är att man hoppas på att tekniken inom de olika utvinningsstegen skall förbättras och totalt ge en avsevärt gynnsammare ekonomi både vid produktion, transport och förbränning. Viktiga framsteg har också skett och utvecklingen talar för att ytterligare förbättringar i olika framställningsled kan komma att ske. Särskilt inom en sektor har utvecklingen avancerat hastigt under de senaste åren, nämligen maskinell utvinning av torv i liten skala. Detta betyder att intresset åter kan komma att fokuseras mot de små torvarealerna och framförallt mot höghumifierade partier såsom lagg och kantzoner av mossar. Detta kan också betyda en renässans för täkter av husbehovskaraktär vilket kräver särskild uppmärksamhet från naturvårdssynpunkt.

Tillgångarna av brytvärd torv för energiproduktion är mycket begränsade i Malmöhus län. Enligt de redovisade energiplaner som inkommit från länets 20 kommuner har endast en av dessa angivit att de ämnat använda torv som en delkomponent i sin framtida energiförsörjning. Den kommun som avser att utnyttja torv för energiproduktion saknar egna torvtillgångar av betydelse. Övriga 19 kommuner ser inte torven som någon energikälla i den kommunala energiplaneringen.

Länsstyrelsen har i yttrande över kommunalt upprättade energiplaner framhållit att det ej är rimligt att länets kommuner planerar för en energiförsörjning som till stora delar baseras på torv. Denna uppfattning grundar sig på dels att det endast finns små exploaterbara torvtillgångar i länet, dels att det är klarlagt att långa transporter av torv till förbränningsanläggningar inte är ekonomiskt försvarbara.

Sammanfattningsvis kan länsstyrelsen nu konstatera att torvtillgångarna är så begränsade att kommunerna som ansvariga för energiplaneringen i respektive kommun generellt bör utgå från förhållandet att torv inte är något reellt alternativ för att ersätta oljan eller minska oljeberoendet. Även statsmakterna synes ha gjort samma bedömning, eftersom Malmöhus län särskilt undantogs vid den allmänna länsvisa kartläggning av torvmarker i landet som genomfördes 1980-81.

TORVMARKER - EFFEKTER AV DIKNING

Vid förändring av markanvändningen på en mosse, exempelvis till skogsodling eller torvtäkt, ingår alltid en omfattande dikning som en förutsättning för den nya nyttjandeformen. Det krävs allt större ingrepp enligt sekvensen skogskultur - myrodling - torvproduktion. Det är dock viktigt att i sammanhanget påpeka att även för skogsodling krävs omfattande dikningsföretag för att nå en god tillväxt. Trädens rotsystem bör ha tillgång till under mossen liggande mineraljord om ej omfattande och täta gödslingar måste till för att kompensera torvens brist på fosfor och kalium. Vidare är särskilt försumpningstorvmarker gynnsamma för skogsodling då de ej kräver lika omfattande dikningsingrepp som igenväxningstorvmarker. Torvmarkerna i Malmöhus län är övervägande av karaktären igenväxningstorvmarker.

Generellt kan sägas att man vet mycket litet om de långsiktiga konsekvenserna av myrdikning och dess effekt på fauna, flora, klimat och hydrologi. Forskningsprojekt som studerar dessa problem finns igångsatta både i Sverige och utomlands men de befinner sig på ett sådant stadium att det uppenbarligen dröjer ännu ett antal år innan en total bild kan redovisas angående effekternas långsiktiga art och totala omfattning.

En del konsekvenser finns emellertid klarlagda och intimt förknippade med dikningsföretagen. Nedan följer en kort redogörelse för dessa.

Klimatiska och hydrologiska konsekvenser inom torvmarken

Den omedelbara lokalklimatiska effekten av torvmarksdikning är att det dikade området blir kallare varvid frostrisken avsevärt ökar samt att tjälen tränger djupare. Ett förhållande som avsevärt försvårar skogsodlingen, särskilt i dess ungdomsstadium. Effekten hänger samman med torvens vattenhållande förmåga, instrålningen samt vattnets värmekapacitet. Vid dikningen sänks grundvattnet och yttorven torkar ut eftersom torven är kraftigt exponerad för solstrålning och uttorkande vind. Torvens egenvärde när det gäller värmekapacitet är mycket lågt medan vattenmättad torv har ett mycket högt sådant. Den övergripande effekten blir därför att en orörd mosse har en påtagligt utjämnande effekt på klimatet medan en dikad snarare förstärker temperaturextremer.

Beträffande hydrologin erhålles en påtagligt ökad avrinning från en dikad mosse och förhållandena blir därför även torrare i ytskiktet. En opåverkad mosse kan sägas ha ett eget, isolerat, grundvattensystem vilket isoleras från det omgivande grundvattnet i fastmarken genom de täta torvavlagringarna och sedimenten i mossens bottenskikt.

Kontakten med omgivande grundvatten sker nästan enbart genom ytavrinning och detta sker enbart då överskott på nederbördsvattnet finns. Mossens sura och näringsfattiga vatten står alltså inte i direkt förbindelse

med vattendragen i nederbördsområdet annat än vid nederbördsöverskott. Eftersom ytavrinningen dominerar vid sådana situationer bidrar utspädningseffekten till att de negativa konsekvenserna för vattendragen nedströms blir obetydliga. Vid dikningar sker däremot en avsevärd uttransport av surt "mossevatten", som normalt bör undvikas.

Klimatiska och hydrologiska konsekvenser inom nederbördsområdet

Orörda mossar har en reglerande effekt på avrinningen inom ett nederbördsområde genom den höga avdunstningen från en vattenmättad torvyta. När mossen är vattenmättad rinner överskottsvatten av genom ytavrinning. Under och efter torrperioder måste grundvattenmagasinet först fyllas på till en s k "tröskelnivå" innan avrinning kan ske. Vid ett ingrepp såsom dikning av en mosse sänker man den naturliga tröskelnivån och gör avrinning möjlig vid lägre grundvattenstånd. Följden blir en högre årsavrinning och under de inledande åren kan nära nog en fördubbling av säsongsavrinningen ske. En bidragande orsak till detta är även att den aktuella avdunstningen minskar kraftigt genom att torvmarkens ytskikt torkas ut och en större andel av nederbörden avgår som avrinning. Flödestopparna blir mer accentuerade om dikningsingreppen sker i nederbördsområdets övre del samt om avrinningsområdet är mera cirkelrunt till formen än avlångt. I Malmöhus län finns stora delar av torvarealen och huvuddelen av mossearealen i nederbördsområdenas övre del. Dikning av mossar får särskilt negativa konsekvenser vid nederbördstoppa eller då ackumulerad nederbörd frigörs, t ex i samband med kraftiga höstregn eller vid snösmältning. Det sänkta tröskelvärde i mossen medför att fördröjningseffekten på avrinningen uteblir med kraftiga översvämningar längs vattendragen nedströms som följd.

Förändringar i vattnets kvalitet och effekter nedströms i samband med dikning

Mossevatten kännetecknas av hög vattenfärg, lågt pH och syrebrist. Vattenfärgens intensitet orsakas av hög halt av organiskt material. Vattnets surhet orsakas bl a av vitmossornas förmåga till aktivt jonbyte där vätejoner frigörs. En sänkning av pH-värdet 7 i våra vattendrag till mossevattnets pH-värde 4 motsvarar en försurning av vattnet på 1 000 gånger.

Dikning av torvmark innebär nästan alltid negativa effekter i vattendragen nedströms torvmarken. Den kraftigt ökade vattenfärgen reducerar instrålningen i vattendraget och förändrar därmed förutsättningarna för faunans och florans existens.

Nedbrytningen av det organiska materialet som orsakar vattenfärgen förbrukar stora mängder syre löst i vattnet och tillfälligt kan även syrebrist uppstå. En norsk undersökning har studerat detta problem under en tioårsperiod. Resultaten visade ingen sjunkande tendens hos det organiska materialet under denna period.

Det allvarligaste problemet i samband med dikning av torvmarker är dock försurningsrisken. Särskilt inom områden med svag buffrande förmåga är denna risk påtaglig. I Malmöhus län gäller detta för flera partier med urbergsmorän, d v s i de norra och östra delarna, vilka även mycket väl sammanfaller med de områden där mossarnas andel är som störst.

Dikningen leder till ökad oxidation av det organiska materialet och av reducerade svavelföreningar, de sistnämnda ger svavelsyrighet som följd. Den totala effekten blir en kraftig ökning av syramängden i avrinningsvattnet. Vid perioder med hög avrinning är försurningsskadorna särskilt stora. Så kallade "surstötter" uppkommer, d v s en kraftig och kortvarig pH-sänkning, vilka ofta är tillräckliga för att slå ut levande organismer. Vid tillräckligt kraftiga pH-sänkningar frigörs även en stor del komplexbundet aluminium. Aluminium i löst form frigörs redan vid pH 6 och är då mycket toxiskt för levande organismer. Andra negativa effekter av pH-sänkningar är att reproduktionen hos många fiskarter störs när pH når 5 och lägre värden. Vidare finns en stor mängd lösta näringsämnen och joner i stabila former under de syrefria och reducerade förhållanden som råder i en orörd mosse. Vid dikning oxideras en stor mängd av dessa och övergår i en mer reaktiv form vilket kan ge en direkt giftverkan hos exempelvis fisk. Den allmänt förekommande järnjonen är ett exempel på detta.

Kalkning av vatten från dikade mossar har visat sig fruktlöst. Det enda sättet att i viss mån komma tillrätta med problemet är att diken nå ner till den underliggande mineraljorden eller kalkgyttjan som i regel har god buffringsförmåga. Detta sker emellertid endast i undantagsfall inom länet och kan i vissa fall inte genomföras eftersom förutsättningar härför saknas.

I samband med skogsproduktion tillkommer även ytterligare problem då torvens brist på viktiga näringsämnen kräver betydande gödsling. Risken för läckage till vattendragen är uppenbar och detta ger som följd en ökad belastning hos recipientens nedbrytningskapacitet eftersom näringsämnena stimulerar produktion av organiskt material som skall brytas ner.

KOMMUNVIS REDOVISNING AV TORVMOSSAR I MALMÖHUS LÄN

Denna sammanställning redovisar torvmarker, företrädesvis mossar, i storleksklassen 50 ha och däröver i Malmöhus län. Urvalet grundar sig på det faktum att Nämnden för energiproduktionsforskning (NE) angivit en lägsta areal på ca 100 ha för att torvbrytning ska bli lönsam under industriella förhållanden. Om mossarna ligger geografiskt väl samlade och en samordning av resurser möjliggörs kan även mossar ner till ca 50 ha bli aktuella för exploatering. Av mossar mindre än 50 ha har Satserups mosse, Hulta mosse och Fjällfota ljung medtagits i redovisningen. Redovisningen av objekten sker kommunvis och någon prioritering finns ej förknippad med ordningsföljden.

Som framhållits tidigare i denna rapport pågår en utveckling av bl a tekniken att bryta torv. Detta kan medföra att även torvmossar mindre än 50 ha kan bli intressanta från exploateringssynpunkt inom torvrika områden. Om utvecklingen i Malmöhus län skulle innebära att även mindre mossemyrar, ej redovisade i detta sammanhang, skulle bli föremål för exploateringsintresse kommer länsstyrelsen att komplettera denna sammanställning med ett material som redovisar aktuella objekt mindre än 50 ha.

DE REDOVISADE MOSSARNAS LÄGE

ESLÖVS KOMMUN

1 Rönneholms mosse

HÖÖRS KOMMUN

9 Ageröds mosse
10 Svale mosse

HÖRBY KOMMUN

2 Fjällmossen
3 Hulta mosse
4 Lyby mosse
5 Satserups mosse
6 Sjömossen
7 Viss mosse
8 Vrångö mosse

SJÖBO KOMMUN

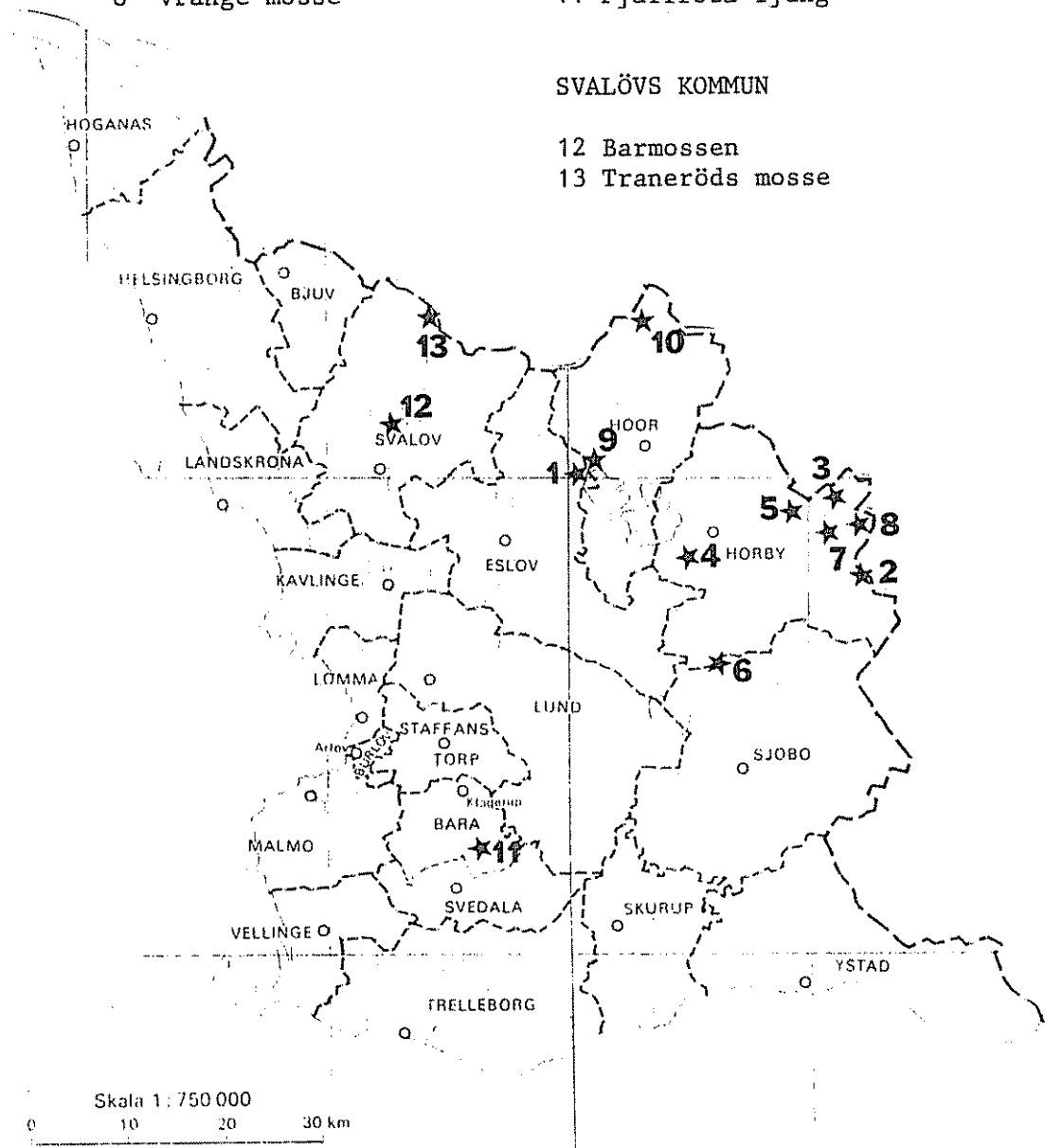
6 Sjömossen

SVEDALA KOMMUN

11 Fjällfota ljung

SVALÖVS KOMMUN

12 Barmossen
13 Traneröds mosse

1 RÖNNEHOLMS MOSSE

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Den pågående industriella torvströproduktionen vid Rönneholms mosse bedrivs med högt utvecklad teknik och med ett effektivt tillvaratagande av torven som resurs. Tåktverksamheten i länet bör därför i första hand bedrivas på denna mosse även fortsättningsvis. Vissa förutsättningar finns även i framtiden för energitorvproduktion även om torven kan förväntas innehålla relativt hög askhalt. All verksamhet ska emellertid ske på sådant sätt att natur- och kulturminnesvårdens krav och intressen tillgodoses.

I samband med en fortsatt tåktverksamhet är det av stor vikt att planeringsfrågan, beträffande efterbehandlingen efter avslutad tåktverksamhet, löses på ett godtagbart sätt.

Frågan om fortsatt avfallsdeponering på Rönneholms mosse prövas för närvarande av koncessionsnämnden för miljöskydd.

Slamdeponeringen på Rönneholms mosse har upphört och verksamheten bör ej återupptagas.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Areal: 400 ha

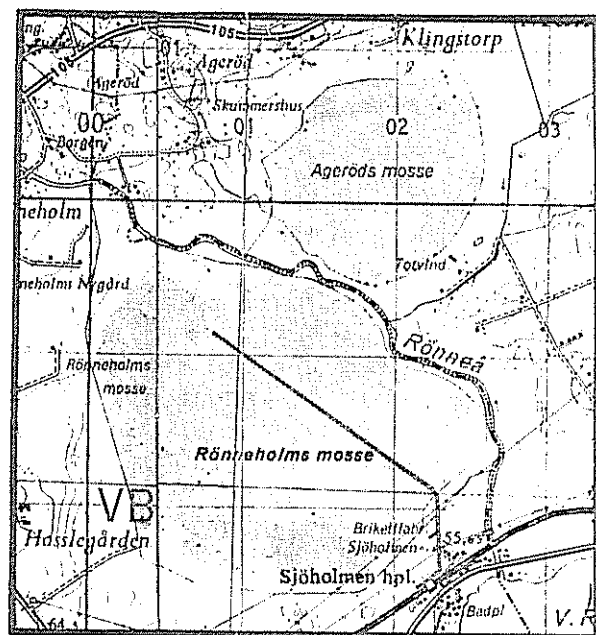
Socken: Stehag

Topografisk karta:

3 D Kristianstad SV
3 C Helsingborg SO

Ekonomisk karta:

3D Oa Munkarp
3C Oj Rönneholm

ALLMÄN BESKRIVNING

Rönneholms mosse ligger i ett nedsänkt parti vid Ringsjöförkastningen ca 55 m ö h. Omedelbart öster om mossen, i samma sänka, ligger Ringsjöarna som avvattnas av Rönneå. Ån rinner i direkt anslutning till mossen och är därför även recipient för dess avrinningsvatten. Jordbruksmarker dominerar helt omgivningarna.

Täkt eller annan ytkrävande verksamhet, såsom deponeringsplats för Eslövs kommun och slambassänger för Helsingborgs kommun, tar hela mossen i anspråk och detta tillsammans med omfattande dränering gör att mossen till stora delar saknar representativ vegetation.

I den södra delen av mossen finns ett antal gamla torvgravar och sedimentationsbassänger med öppna vattenytor och frodig kantvegetation. Mossen är i denna delen av karaktären "fågelsjö" vilket kraftigt understryker vikten av våtmarksområden inom produktionslandskapet. Mossen är bl a häckningsplats för sångsvan, ett stort antal simänder samt andra våtmarksbundna fågelarter. Området är dessutom av stor betydelse som rastplats för fågel under vår- och höststräcken.

GEOLOGI - HYDROLOGI - INGREPP

Rönneholms mosse är en grund igenväxningstorvmark med ca 7 m djupa torvavlagringar. Brytning av torv har pågått länge och pågår fortfarande, nu i Svensk Torv AB's regi. Produktionen inriktas för närvarande helt på torvströproduktion. Eventuellt kan lägre liggande, mera humifierade, torvlager bli aktuella för energiändamål.

Till följd av täktverksamheten omfattar dräneringen i princip hela mossen. Invallningsdiken omgärdar mossen och hindrar vatten från omgivande mark att nå torven. Vatten pumpas kontinuerligt ut ur mossen till Rönne å. Mossens vattenreglerande effekt på omgivningen har därför helt gått förlorad. Ett omfattande spårssystem, för uttransport av torv, finns utlagt på mossen.

Övriga ingrepp består i, tidigare nämnda, deponeringsbassänger för fällningsslam från reningsverk och en stor deponeringsplats för avfall i den sydvästra kanten av mossen.

MARKANVÄNDNING

I den fysiska riksplaneringen bedöms Rönneholms mosse vara av riksintresse för utforskandet av Södra Sveriges klimat- och vegetationshistoria i sen- och postglacial tid. Mossen användes också inom utbildningen på Lunds universitet som kvartärgeologiskt referensområde.

Rönneholms mosse är av stor betydelse för kulturminnesvården. Ett flertal arkeologiska fynd är gjorda och mossen visar sig, liksom

Ageröds mosse, vara särskilt rik på jägarboplatser från äldre stenålder. Av denna anledning har mossen också förklarats som riksintresse för kulturminnesvården.

I kommunöversikten för Eslövs kommun föreslås bl a en fortsatt täktverksamhet på mossen samt att vissa delar skall användas som avfallsdeponeringsplats. Kommunen framhåller även mossens stora värde för den vetenskapliga naturvården samt kulturminnesvården.

2 FJÄLLMOSSEN

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Fjällmossen är av internationellt värde och ett riksojekt för den vetenskapliga naturvården såsom en av de få kvarvarande koncentriska mossarna av sydvästlig typ med skoglöst mossplan och kantskog av björk. Denna mosstyp har tidigare varit en utbredd vegetationstyp i skandinavien söder om barrskogsgrensens och på den europeiska kontinenten. Mossar av denna karaktär är i stort sett utplånade, endast Fjällmossen och Traneröds mosse, båda i Malmöhus län kan anses representativa. Fjällmossen bör av denna anledning erhålla ett permanent skydd i form av naturreservat enligt NVL § 7.

Förordnandet skall även innefatta omgivande kärr- och fastmark för att garantera bevarandet av mossens karaktär. Dikningar som påverkar mossens hydrologi samt skogsodling med barrträd närmare än 200 m från mossekanten måste därför regleras.

Mossen och de omgivande kärren har även ett uttalat regionalt naturvårdsvärde, vilket betonas i naturvårdsplanen för Malmöhus län och kommunöversikten för Hörby kommun, genom skiftande biotoper med en varierande vegetation och den faunistiska särprägel såsom spelplats för orre.

Mossens värde ur hydrologisk och klimatisk synvinkel måste anses som betydande genom dess areal och placering i övre delen av ett avvattningsområde i en nederbördsrik region. Hydrologiska ingrepp som ändrar avrinningen från mossen måste därför med hänsyn också till Fjällmossens naturvården förhindras.

Området i anslutning till mossen hyser stora kulturminnesvärden och skall enligt kulturminnesvårdsprogrammet bevaras.

Mossens värde såsom torvresurs för energiändamål kan betraktas som ringa trots områdets stora areal. Huvuddelen av torvinnehållet är låghumifierat och tidigare täktverksamhet har koncentrerats till mera humifierade delar. Torvströproduktionen finns redan i tillräcklig omfattning inom länet varför Fjällmossen skall undantas såsom resurs.

Fjällmossen skall på grund av sitt stora naturvårdsvärde undantagas från varje form av täktverksamhet eller andra ingrepp som kan äventyra områdets naturvärden. Fjällmossen ska ges ett skydd med stöd av naturvårdslagen.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Areal: 130 ha (ca 70 ha tillkommer i Kristianstads län)

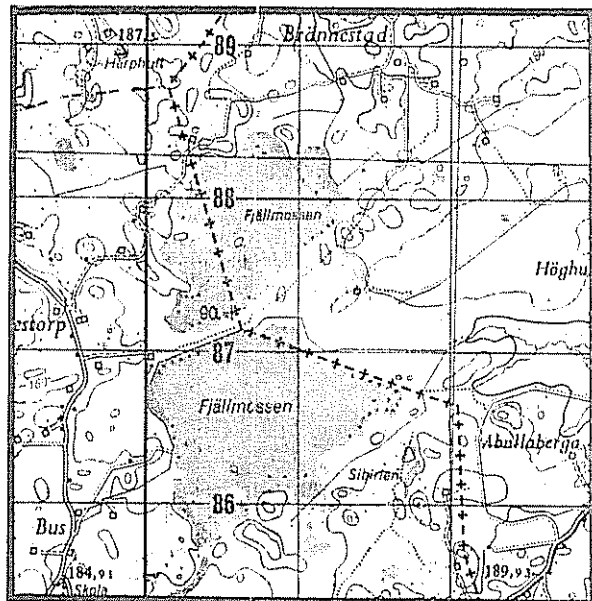
Socken: Långaröd

Topografisk karta:

2D Tomelilla NO

Ekonomisk karta:

2D 7g Skärshus
2D 8g Stensma
2D 7f Långaröd
2D 8f Harphult

ALLMÄN BESKRIVNING

Fjällmossen är belägen på Linderödsåsens platå, ca 175 m över havet. Fjällmossen består i själva verket av två högmossar, belägna i Malmöhus resp Kristianstads län. Omgivningarna är småkuperade och utan större nivåskillnader. Sydväst om mossarna dominerar jordbruksmark. Områdena i öster och i norr är huvudsakligen skogsmark f a bok och gran. Närmast den södra mossen finns även betesmarker, bl a av fälads-karaktär, i direkt anslutning till mossen.

FLORA OCH FAUNA

Den i Malmöhus län belägna mossen är av typen sydvästlig koncentrisk mosse med kantskog av i huvudsak glasbjörk. Vegetationen på mosseplanet är opåverkad, vilket är en unik situation i Malmöhus län, den är därför att betrakta som synnerligen representativ för regionen.

Mosseplanet är svagt bikoncentriskt, d v s det är uppbyggt kring två höjdcentra där det ena är beläget kring en fastmarksholme.

Mossens vegetation är differentierad i en skogsklädd kantzon och ett skoglöst mosseplan. I kantskogen bildar huvudsakligen glasbjörk ett lågt och glest trädskikt. Tall och enstaka granar har också etablerat sig i sen tid, huvudsakligen som en följd av intensifierad barrskogsodling i omkringliggande områden. Markvegetationen består av ett risdominerat stagnationskomplex med fältskiktsarter som ljung, klockljung, kråkris, hjortron och tuvull. I bottenskiktet växer mossor som *Sphagnum magellanicum*, *S. rubellum*, falsk vitmossa och sparsamt med raggmossa.

Samma arter förekommer även i högre partier av tuvorna ute på mosseplanet. Dessutom tillkommer *Sphagnum imbricatum* och *S. fuscum*, den sistnämnda dock sparsamt. Grundvattennivån ligger högre på mosseplanet än i kantzonen och förhållandena är därför genomgående fuktigare ute på myrvidden. Mosseplanet är därför trädritt. Fuktiga sänkor, höljor, finns därför i en mer eller mindre regelbunden mosaik tillsammans med tuvor. I de våtaste höljorna växer endast *Sphagnum cuspidatum* tillsammans med alger och ibland även småsileshår. I något torrare partier tillkommer *Sphagnum tenellum*, storsileshår, rundsileshår, vitag, rosling och tranbär.

En koncentrisk mosse omges normalt av en kärrzon av varierande bredd och utformning, laggkärret. Vid Fjällmossen har emellertid laggkärren varit utsatt för dränering, bl a i samband med torvtäkt. Väl utbildade laggkärren finns i stort sett endast kvar längs den södra kanten. Kärren är dock variabla med förekomst av både extremt artfattiga, öppna kärr och skogsklädda sumpkärren med björk, al och videarter.

Omgivningar till Fjällmossen är genomgående viltrika tack vare sin skiftande karaktär med fuktiga till torra och skogsklädda eller öppna biotoper, bl a finns en god stam klövvilt, vidare så har ca 90-talet fågelarter registrerats.

Själva mossen är däremot artfattig till karaktären när det gäller högre vilt. Trots detta har mossen ett mycket stort faunistiskt värde, då orren här har en av sina sydligaste spelplatser i landet.

GEOLOGI - HYDROLOGI - INGREPP

Mossen är en kombination av igenväxnings- och försumpningstorvmark med ett genomsnittligt djup av torv på ca 6 m. De lägst liggande torvlagren (ca 2 m) består av lövkärrtorv och starrtorv. Ovanpå dessa följer

en 4 m näringsfattig ombrogen vitmossetorv, varav huvuddelen är låghumifierad. Från exploateringsynpunkt för energiändamål är mossen därför av ringa intresse.

Fjällmossen ligger nära vattendelaren på Linderödsåsen. Recipient för mossarnas vatten är Mjöån, som dränerar området mot nordost och så småningom sammanflyter med Helga å. Som antytts ovan har delar av kärrpartierna dikats, varför hydrologin i laggkärret delvis är störd, undantaget de sydligast belägna delarna.

Till skillnad från den del av Fjällmossen, som är belägen i Kristianstads län, är den södra mossens hydrologi i stort sett intakt. Ett diffust gränsdike samt några diken i den östra delen tillsammans med begränsad torvtäktverksamhet för husbehov i mossens kantområde, fa i den östra delen är de enda ingreppen. Att döma av den fuktiga karaktären ute på mosseplanet har dessa ingrepp ej påverkat mossens inre hydrologi.

ÖVRIGT

Ett område vid Fjällmossens södra del innehåller ryggade åkrar och odlingsrösen. Dessa är registrerade som fornlämning nr 2: riksantikvarieämbetets fornlämningsregister för Långaröds socken och är skyddade enligt 1942 års fornminneslag.

MARKANVÄNDNING

I kommunöversikten för Hörby kommun framhålls att mossen är av internationellt intresse för vetenskaplig och kulturell naturvård och att den därför avses få förordnande enligt naturvårdslagen. Vidare kommer eventuellt byggande och fastighetsbildning i mossens randområde prövas restriktivt och samråd skall regelmässigt ske med länsstyrelsens naturvårdsenhet.

Mossen har i den fysiska riksplaneringen redovisats som ett objekt av internationellt intresse såsom typlokal för forskning kring klimat- och vegetationsutvecklingen under den sen- och postglaciala perioden.

Mossen bedöms vara en av de mest intakta och biologiskt värdefulla mossarna i Skåne och avses få förordnande enligt NVL § 7 (Naturvårdsplanen för Malmöhus län 1975). Fjällmossen bedömes vara av intresse från såväl nationell som internationell naturvårdssynpunkt.

Mossen är upptagen i "Projekt Telma - skyddsvärda myrar i Malmöhus län", där Fjällmossens nationella och internationella värden särskilt betonas.

3 HULTA MOSSE

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Hulta mosse är som torvresurs, oavsett ändamål, praktiskt taget förbrukad. Dess betydelse som våtmark, för fauna, är betydande särskilt då regionen är fattig på fuktiga kärrområden och sjöar. Mossen bör därför undantas exploatering både såsom torvtäkt och för skogsodling.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Areal: 45 ha

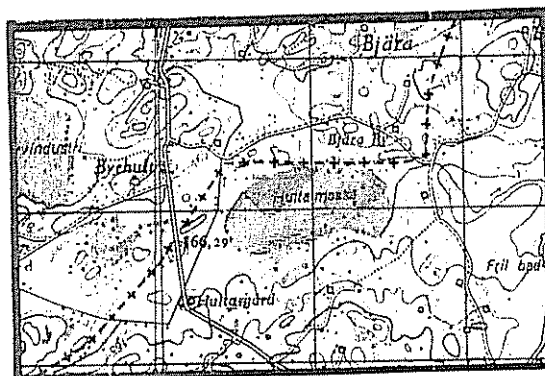
Socken: Svensköp

Topografisk karta:

2 D Tomelilla NO

Ekonomisk karta:

2D 9f Svensköp

ALLMÄN BESKRIVNING

Hulta mosse är belägen på Linderödsåsen ca 160 m ö h. Mossen ligger i en svacka och omges huvudsakligen av jordbruksmarker och lövskog.

Mossen är en koncentriskt välvd högmosse av sydvästlig typ. Till följd av en kraftig torvtäktsverksamhet är mossen kraftigt dränerad. Mossplanet är därför torrt och fauna beväxat med ristuvevegetation i de partier där torvtäkt ej förekommit. Björk och tall har dessutom invaderat hela mosseplanet. Djupa torvgravar förekommer spridda över hela mossen. I dessa har skett en återkolonisation av vitmossor och höljeväxter som sileshår och vitag. I vissa torvgravar har man grävt så djupt att en del "kärvegetation" finns inblandad. Något laggkärr existerar ej.

De djupa torvgravarna med sina öppna vattenspeglar är av stor betydelse för fauna, särskilt i denna region där kärmarker och öppna vattenytor är mycket ovanliga.

GEOLOGI - HYDROLOGI - INGREPP

Mossen är en försumpningstorvmark med en torvmäktighet som uppgår till ca 3 m i obrutna partier. Stora delar av torven är emellertid utbruten varför den kan anses förbrukad som resurs.

Dräneringen av mossen är omfattande och berör i stort alla delar. Hulta mosse är belägen på huvudvattendelaren för Linderödsåsen varför vatten från mossen dräneras via bäckar både åt sydväst och nordost.

4 LYBY MOSSE

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Lyby mosse hyser naturvårdsvärden för fauna och flora genom den stora variation av våtmarksbiotoper som finns inom mossen. Dess lokala betydelse är särskilt stor, då våtmarker och större skogsområden är sparsamt förekommande i omgivningen.

Mossens betydelse såsom energiresurs måste bedömas som obefintlig, då brytvärda torvolymer knappast kvarstår. Mossen bör därför undantagas all form av exploaterande verksamhet.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Areal: 105 ha

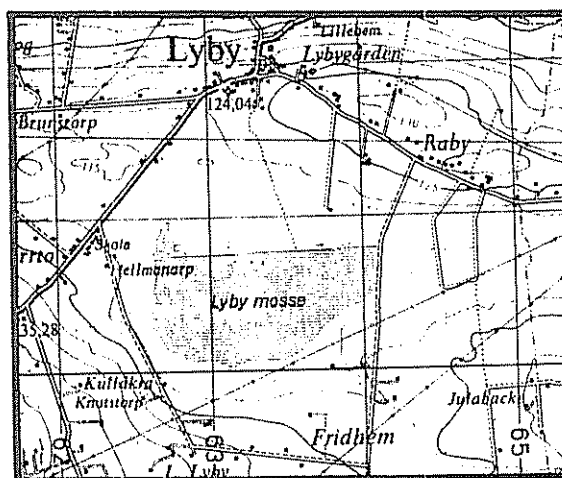
Socken: Lyby

Topografisk karta:

2 D Tomelilla NV

Ekonomisk karta:

2D 8c Osbyholm

ALLMÄN BESKRIVNING

Mossen ligger i platålandskapet mellan Vombsänkan och Linderödsåsen på en höjd av ca 120 m ö h. Omgivningarna domineras helt av ett jordbrukslandskap, där större skogspartier och våtmarker är sällsynta. Tidigare omfattande diknings- och täktverksamhet har totalt förändrat mossens ursprungliga karaktär. Lyby mosse kan idag beskrivas som ett våtmarkskomplex där lövkärr med björk och al dominerar och endast vegetationsfragment av mossekaraktär finns kvar. Täktverksamhetens intensitet har varierat inom olika delar av mossen och ibland har endast yttorven avlägsnats, medan i andra delar har torv tagits djupare. I vissa partier har även näringsrikare kärrtorv skördats. Detta ger upphov till skiftande fuktighetsförhållanden och varierande näringstillgång varför Lyby mosse visar upp en stor variation av våtmarksvegetation.

Mossens stora variation och dess särställning som biotop inom sitt landskapsavsnitt gör att den har ett stort värde för faunan.

GEOLOGI - HYDROLOGI - INGREPP

Lyby mosse är en mycket grund torvmark, troligen av försumpningstyp. Endast ca 3 m djup torv finns uppmätt enligt den geologiska kartan.

Förmodligen hade täktverksamheten varit så omfattande, redan då kartan upprättades, att en hel del yttorv hade avlägsnats. Kvarvarande torvlager består av tunna lager kärrtorv samt små förekomster av vitmosstorv.

Dränering omfattar hela mossen och dess vatten rinner ut i Hörbyån.

Mossens reglerande effekt på vattendragen kan antas vara begränsad men för den omgivande åkermarken och lokalklimatet kan den dock vara betydelsefull.

5 SATSERUPS MOSSE

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

På grund av omfattande täktverksamhet har mossens hydrologi och flora förändrats i sådan utsträckning att dess nu kända naturvårdsvärden ej kan bedömas som skyddsvärda.

Mossens ringa yta och dess begränsade torvinnehåll bedöms ej motivera en industriell satsning på torvbrytning annat än för möjligen torvströproduktion.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Areal: 45 ha

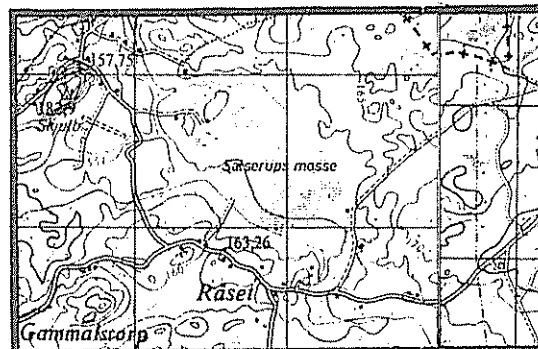
Socken: Äspinge

Topografisk karta:

2 D Tomelilla NV

Ekonomisk karta:

2D 9e Satsserup

ALLMÄN BESKRIVNING

Mossen är belägen på Linderödsåsen ca 160 m ö h och ligger i en långsträckt sänka som för övrigt intas av jordbruksmark. Omgivningarna kring sänkan domineras av skogsmark, där granen är särskilt framträdande.

Mossen är en koncentriskt välvd högmosse av sydvästlig typ. Till följd av omfattande dikning saknas höljevegetation i det närmaste helt på mosseplanet. I stället dominerar ristuvevegetation med ljung, klockljung, tuvull, tuvsäv och lavar, dessutom har en kraftig invandring av träd skett på mosseplanet, f a björk. I djupa torvgravar har lösbottnvegetation invaderat stora ytor. Laggkärr saknas i det närmaste helt.

GEOLOGI - HYDROLOGI - INGREPP

Mossen har ett torvdjup som maximalt uppgår till ca 4 m varav de översta 2 metrarna torv är oförmultnad till svagt förmultnad. De anlagda dräneringsdikena på mossen har fortfarande kvar en sådan kapacitet att ytskiktet på mossen är mycket torrt. Torvtäkt har i olika omfattning och vid olika tidpunkter berört hela mossen.

6 SJÖMOSSEN

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Sjömossen är påverkad av dikningar och täktverksamhet. Den hyser emellertid ett uttalat naturvårdsvärde ur fannahänseende, då regionen är mycket fattig på våtmarker och skogsområden. Mossens hydrologiska inverkan på omgivande jordbruksmark är även betydelsefull ur produktionssynpunkt.

Kultur- och fornminnesvården har starka intressen i och i anslutning till mossen. Möjligheter att påbörja torvbrytning för energiproduktion föreligger knappast, eftersom torvtillgångar för detta ändamål i princip saknas. Det förefaller även orealistiskt att ytterligare dikningar skulle kunna skapa förutsättningar för skogsodling.

Sjömossen ska betraktas som en tillgång och en resurs som naturområde i sitt nuvarande stadium och varje form av ingrepp i exploaterings syfte ska därför undvikas.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

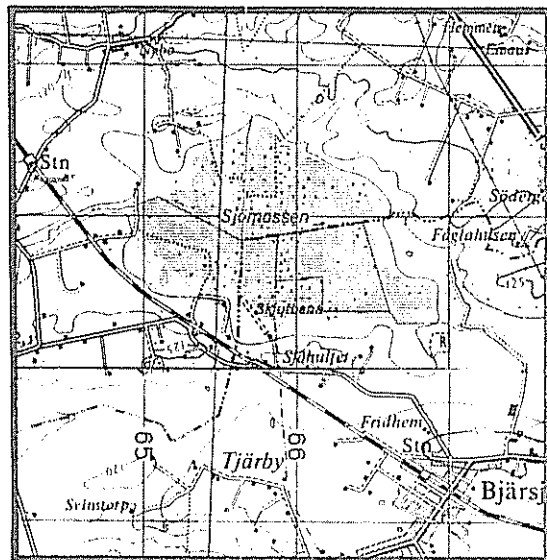
Areal: 146 ha

Socken: Östraby, Öved
Östra Kärrtorp

Topografisk karta:
2 D Tomelilla NV

Ekonomisk karta:
2D 6d Östraby

ALLMÄN BESKRIVNING

Mossen är belägen i ett runt bäcken ca 100 m ö h på höjdpaltån norr om förkastningen vid Revingesänkan. Landskapet runt om mossen domineras av vidsträckta jordbruksområden. Våtmarkerna är mycket fåtaliga

i regionen liksom skogspartier. Karaktären av mosse har i stort gått förlorad till följd av dikningar och täktverksamhet. Stora partier är idag snarast av sumpskogskaraktär med f a björk i trädskiktet, i andra delar finns fortfarande ristuvevegetation. Laggkärr saknas. Sjömossen är på grund av förekomsten av många olika naturtyper idag en av landskapets från botanisk synpunkt allra artrikaste mossemyrar.

För faunan innebär Sjömossen en synnerligen viktig refugie, bl a förekommer kronhjort, då det är långt till närmaste skogsområde eller våtmark.

GEOLOGI - HYDROLOGI - INGREPP

Sjömossen är en igenväxningstorvmark med torvmäktighet upp till ca 6 m. Denna siffra anger dock huvudsakligen sjö- och kärrsediment då man redan vid sekelskiftet ansåg att bränntorvinnehållet var förbrukat genom tidigare täktverksamhet. Endast någon decimeter vitmossetorv kvarstår vid kanterna. Den kvarvarande torven har visserligen ett betydande energiinnehåll men dess höga askhalt gör den trots detta ointressant.

Mossen är dikad i hela sin omfattning men är trots detta fuktig till karaktären. Dikenas lågpunkter har uppenbarligen nått fastmarken och därför krävs avsevärda insatser för ytterligare avvattning av mossen. Sådana ekonomiska insatser synes både orealistiska och omotiverade. Mossen får tillskottsvatten från högre liggande partier norr därom. Den avvattnas i riktningen sydost, söder och sydväst. Mossen har sitt läge i övre delen av sitt lokala nederbördsområde och har därför en betydande effekt för vattenregleringen i den omgivande och nedströms belägna jordbruksmarken.

Vägar finns anlagda ut på mossen och vid dess södra kant finns en skjutbana.

ÖVRIGT

Sjömossens sydöstra del ingår i ett område som i den fysiska riksplaneringen angivits som intresseområde för kulturminnesvården. Med anledning av arkeologiska fynd i anslutning till mossen torde den även innehålla fasta fornlämningar.

7 VISS MOSSE

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Viss mosse har sedan länge varit föremål för en omfattande torvtäktsverksamhet. Även idag pågår tåkt av industriell karaktär som tar huvudarealen av mossen i anspråk. Mossens kraftigt störda hydrologi och föga representativa flora innebär att dess naturvärden och hydrologiska betydelse idag är ringa. På grund av den stora torvvolymen och befintliga anläggningar för torvexploatering är det lämpligt att bedriva reglerad torvtäktsverksamhet i mossen. De översta låghumifierade delarna kan därvid i första hand användas till torvströproduktion. När lager med mera höghumifierad torv nås kan verksamheten vid behov även inriktas på torvproduktion för energiändamål.

Tåktverksamheten bör bedrivas så att hela torvvolymen blir utbruten, så att området efter tåktverksamheten i första hand kan utformas som ett sjö- och våtmarksområde.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Areal: 320 ha

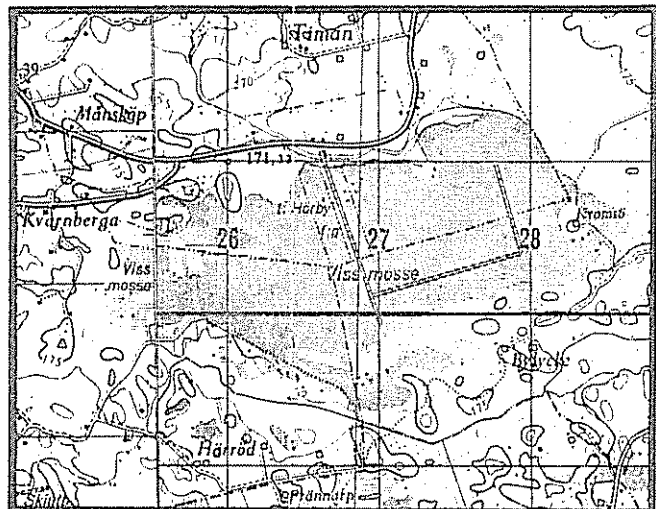
Socken: Äspinge, Hörby,
Svensköp

Topografisk karta:

2 D Tomelilla NV
2 D Tomelilla NO

Ekonomisk karta:

2D 8f Harphult

ALLMÄN BESKRIVNING

Viss mosse är belägen på Linderödsåsens platå ca 170 m ö h. Mossen utfyller en grund svacka och omges i huvudsak av skogsområden. I stort sett hela mossen har varit utsatt för intensiv tåktverksamhet fram till i sen tid. Tåktverksamhet har på nytt upptagits på mossen.

Ute på mosseplanet finns därför endast sporadisk vegetation av mossekaraktär, då främst ristuvevegetation med ljung, klockljung, tuvull och tuvsäv. I äldre torvgravar har det även skett en nyetablering av höljevegetation. Till följd av omfattande dränering och de därpå följande torrare förhållandena har skog invaderat stora delar av mosseplanet, främst björk.

Laggekärr saknas i stort sett helt då dikningar i kantområdena varit särskilt omfattande. Faunan är artrik särskilt beträffande fåglar, bl a förekommer orre.

GEOLOGI - HYDROLOGI - INGREPP

Mossen har ett torvdjup som uppgår till ca 6 m varav ca 4 m är vitmossetorv, huvuddelen låghumifierad. Tåktverksamhet har tidigare berört kantområdena där torv för bränsleändamål utvunnits. Under senare tid har även omfattande partier av mosseplanet brutits, då för torvströproduktion. Mossen avvattnas mot väster via två mindre bäckar, som är biflöden till Hörbyån.

Mossens inre hydrologi är kraftigt störd till följd av omfattande dikningar och tåktverksamhet. Transportspår för torv finns anlagda på mossen.

8 VRANGE MOSSE

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Vrånge mosse är en koncentrisk mosse av sydvästlig typ som är delvis påverkad av täktverksamhet. Mosseplanet är till stora delar intakt och beväxat med representativ mossevegetation, ett förhållande som är mycket ovanligt i länet. Mossens stora areal och mosseplanets karaktär är en viktig orsak till att Vrånge mosse är en betydande spelplats för orre.

Den täktverksamhet som bedrivits på mossen är av sådan karaktär att torven i stor utsträckning bibehållit sin reglerande verkan på omgivningarnas klimat och hydrologi.

Mossen som resurs för energiändamål måste bedömas som ringa då huvuddelen av den återstående torvvolymen utgöres av mycket svagt humifierad vitmossetorv.

Vrånge mosse bör på grund av sina betydande naturvårdsvärden undantas från ytterligare dikningar och all form av täktverksamhet.

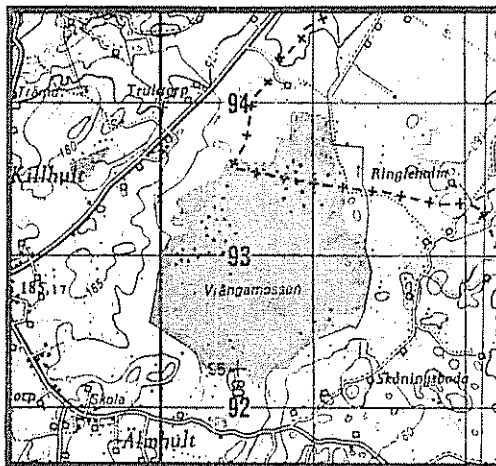
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Areal: 150 ha varav 16 ha i
Kristianstads län

Socken: Svensköp

Topografisk karta:
2D Tomelilla NO

Ekonomisk karta:
2D 9g Illnestorp
2D 9f Svensköp

ALLMÄN BESKRIVNING

Vrånge mosse är belägen på Linderödsåsens platå ca 175 m ö h. Omgivande marker domineras av skogar och i närheten av mossen huvudsakligen lövskogar. Partier av jordbruksmark finns också i anslutning till mossen vanligtvis i form av betesmark.

Vrånge mosse är en koncentrisk mosse av sydvästlig typ. Mossen kantas av en i det närmaste oavbruten fuktig zon av busk- och lövkärr. Dessa partier motsvarar det tidigare läget av laggkärret som genom dikningar har erhållit torrare betingelser vilket gynnat framför allt björk och al. Smärre partier med öppen kärrvegetation finns kvar i form av ört- och starrrika kärr. Hela mossekanten samt delar av mosseplanet har varit utsatt för täktverksamhet. Torvgravarna är övervägande gamla och vegetation har därför åter etablerats i dessa. Vitmossor dominerar torvgravarna medan ristuvevegetation med ljung och kråkris överväger i mellanliggande obrutna partier. Täkterna tillsammans med diken har sänkt grundvattennivån i stora delar av mossen varför en hel del trädvegetation förekommer långt ut på mosseplanet. Glasbjörk dominerar men enstaka tallar har också etablerat sig.

Mosseplanetets södra och östra del har ej utnyttjats vid täktverksamheten och har därför i dessa delar i stort behållit sin karaktär. Ristuvevegetation med ljung, klockljung, tuvull och tuvsäv överväger men mindre partier med höljevegetation förekommer även.

Ur faunasynpunkt är mossen framför allt känd som en av de värdefullaste spelplatserna för orre i länet. Orrarna är beroende av den intakta delen av mosseplanet varför bevarandet av detta är av stort regionalt värde särskilt då opåverkade mosseplan är mycket ovanliga i länet. De fuktiga lövkärrpartierna runt mossen samt fuktiga partier i torvgravar är också av stor betydelse för viltet eftersom dessa avsnitt är från födosynpunkt viktiga produktionsområden.

GEOLOGI - HYDROLOGI - INGREPP

Vrånge mosse är huvudsakligen en försumpningstorvmark med ett ca 5 m djupt lager av låghumifierad vitmossetorv och ett tunt lager kärrtorv som vilar direkt på den underlagrande mineraljorden. Mossen ligger på vattendelaren för Linderödsåsen och avvattnas av små bäckar både mot söder och mot norr. Mossens inre hydrologi är delvis påverkad genom dikningar och täktverksamhet men de flesta av diken är gamla och igenväxta varför de till stor del förlorat sin dränerande förmåga. Delar av mosseplanet är dessutom intakt och mossen kan därför förväntas ha en stor betydelse för klimatet i de direkta omgivningarna samt en betydande reglerande effekt på avrinningen i området.

9 AGERÖDS MOSSE

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Ageröds mosse har i den fysiska riksplaneringen bedömts vara av riksintresse för kulturell och vetenskaplig naturvård. Mossen är av stor betydelse för utforskandet av södra Sveriges klimat- och vegetationshistoria i sen- och postglacial tid. Det kulturella värdet består i de rika arkeologiska fynd av bl a jägarboplatser som påträffats och daterats till äldre stenålder.

Ageröds mosse har även ett betydande naturvårdsvärde genom dess varierande våtmarksbiotoper och därmed en art- och individrik fågelfauna.

Mossen bedömes vara en betydande exploaterbar resurs för energiproduktion. Till följd av mossens stora värden ur vetenskaplig natur- och kulturvårdssynpunkt bör den emellertid undantagas från täktverksamhet.

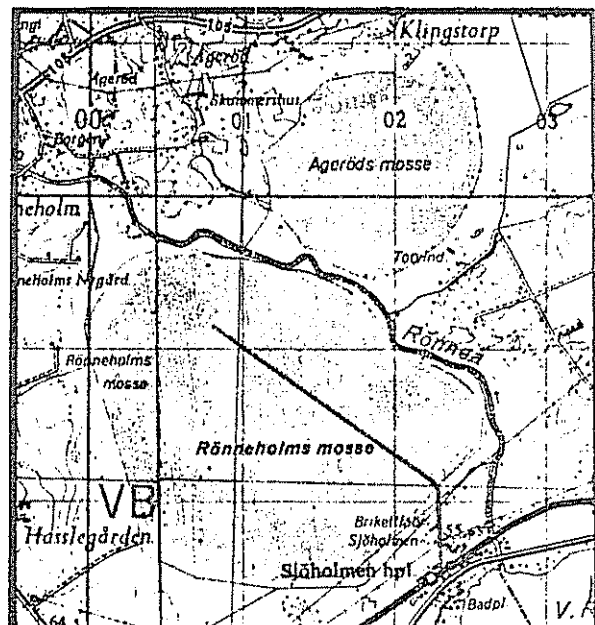
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Areal: 145 ha

Socken: Munkarp

Topografisk karta:
3D Kristianstad SV

Ekonomisk karta:
3D 0a Munkarp

ALLMÄN BESKRIVNING

Ageröds mosse ligger i ett flackt låglandsområde ca 55 m ö h. De närliggande omgivningarna består av jordbruksmark, endast väster om mossen finns en del skogsbestånd.

Omfattande täktverksamhet har förändrat mossens karaktär men sedan brytningen upphört har mossevegetation åter koloniserat stora ytor. Bl a ljung, klockljung, tuvdun samt renlavar är vanliga. Dräneringen på mossen har medfört en grundvattensänkning över hela ytan och detta har gett som resultat att skog med tall och f a björk har invaderat hela mosseplanet.

Något intakt laggekärr runt mossen finns ej men kärrvegetation av varierande sammansättning förekommer i stor utsträckning, bl a i flertalet torvgravar ute på mossen. Det är i huvudsak fattigkärvegetation som utbildas i dessa fuktiga partier. Vissa torvgravar är så djupa, att vegetationen kommer i kontakt med underliggande näringsrika sjösediment, varför även artrikare kärrvegetation förekommer. Flera torvgravar är dessutom av sådan omfattning och djup att fria vattenytor har bildats.

Mossens nuvarande fysionomi med omväxlande torra skogsklädda partier och fuktiga avsnitt av varierande karaktär har skapat förutsättningar för ett rikt fågelliv. Bland häckande arter kan nämnas sångsvan, gråhakedopping och grågås, dessutom är mossen en rastlokal av stor betydelse för sträckande våtmarksfåglar.

Ageröds mosse är i den fysiska riksplaneringen upptagen såsom riksintresse för kulturminnesvården. Mossens konserverande egenskaper har bevarat ett material av stort arkeologiskt värde, f a innehåller mossen rika fynd av boplatser daterade till stenåldern.

GEOLOGI - HYDROLOGI - INGREPP

Ageröds mosse är en igenväxningstorvmark med ett maximalt torvdjup av ca 9 m. Den övre delen av vitmossatorven har avlägsnats över hela mossytan. I vissa delar har även djupare torvlager exploaterats i varierande utsträckning. I objektredovisningen till den fysiska riksplaneringen samt i "projekt Telma - skyddsvärds myrar i södra Sverige" bedöms mossen ha ett stort värde såsom referensområde för kvartärgeologisk forskning.

Mossens hydrologi är påverkad genom utdikning. Avskärmande diken längs mossens östra och västra kant hindrar vatten från omgivningen att komma i kontakt med mossen. Den interna dräneringen är effektiv och ger torra betingelser i yttorven. Vattnet från mossen rinner ut i Rönne å men mossens reglerande effekt på detta vattendrag är förmodligen mycket blygsam.

FÖRORDNANDEN OCH KOMMUNALA STÄLLNINGSTAGANDEN

Den sydvästra delen av mossen berörs av förordnande enl 19 § NVL till skydd för Rönneåns dalgång. I kommunöversikten för Höörs kommun redovisas att Ageröds mosse är ett område av riksintresse för natur- och kulturminnesvården samt att området har ett befintligt skydd enligt 19 § NVL. I en separatredovisning gällande markdispositionen för Ringsjön föreslås att mossen skall erhålla reservatsförordnande enligt naturvårdslagen.

10 SVALE MOSSE

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Svale mosse har ett högt naturvårdsvärde, då den är en av de mest intakta mossarna i länet. Dess vegetation och hydrologi är opåverkad och utgör därför en av de få mossarna i länet där representativ mossevegetation och mossehydrologi kan studeras. Mossen utgör även ett värdefullt åskådningsexempel ur växtgeografisk synvinkel. Betydande regionala värden finns även när det gäller fauna samt klimat- och hydrologireglerande funktion.

Svale mosse bör, på grund av sina naturvårdsvärden, undantagas alla former av ingrepp som på något sätt förändrar dess karaktär. Mossen och dess närmaste omgivningar bör skyddas med ett förordnande enligt naturvårdslagen, för att garantera dess stora naturvårdsvärde.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Areal: 60 ha

Socken: Norra Rörum

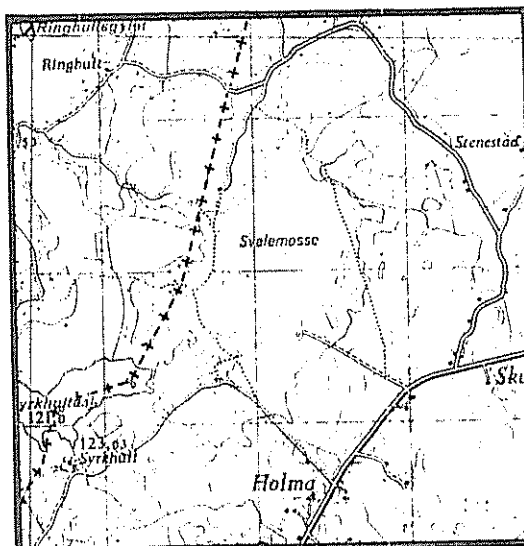
Topografisk karta:

3D Kristianstad SV

Ekonomisk karta:

3D 3b Syrkhult

ALLMÄN BESKRIVNING

Svale mosse ligger i ett småkuperat landskap, ca 125 m ö h. Omgivningarna präglas av det geologiska underlaget som utgöres av gnejs överlagrad av näringsfattig urbergsmorän. Markanvändningen på detta magra substrat domineras av hedskog, både bokskog och granskog.

FLORA OCH FAUNA

Svale mosse är en koncentrisk mosse av sydvästlig typ som från växtgeografisk synpunkt är belägen i övergångszonen mellan europeiska lövskogsregionen och södra barrskogsregionen. Mossens kantskog innehåller både björk och tall och är ett representativt exempel för dessa vegetationers gränsområde. Mossen är i stort sett opåverkad av de små ingrepp som är gjorda. Detta förhållande är unikt i länet. Centralt finns ett skoglöst mosseplan med välutvecklade tuva-höljekomplex. Vegetationen uppvisar bilden av stagnationsstadium, d v s det är förhållandevis torrt på mosseplanet så att höjdtillväxten är minimal och ristuvevegetation med ljung, klockljung, tuvsäv, hjortron och i vissa fall även lavar dominerar. Höljevegetationen är sparsam men mest frekvent nära centrum av mossen. Bland arterna i höljorna kan nämnas vitag och småsileshår.

Laggkärret är svagt utvecklat, vanligtvis endast som en mycket smal kärrzon närmast fastmarken. I norr samt i vissa partier längs den östra kanten finns välutvecklade laggkärrpartier med bl a dominerande vegetation av starrarter och ställvis även myrlilja.

Mossen och dess omgivningar utgör ett stort sammanhängande område med skogar, myrar och sjöar. Viltrikedomen är stor i området och torvmarkerna är en viktig och bidragande komponent till detta förhållande. Svale mosse är ännu en viktig spelplats för orre i länet.

GEOLOGI - HYDROLOGI - INGREPP

Svale mosse är huvudsakligen en försumpningstorvmark med ett maximalt torvdjup av ca 3,5 m. Låghumifierad vitmossetorv dominerar torvvolymen.

Mossens hydrologi är endast föga påverkad av ett fåtal diken i delar av mossens randparti. Dessutom har torv brutits i laggkärret längst i norr.

En särskilt noterbar hydrologisk företeelse på mossen är det dråg i den östra delen av mossen, som avvattnar den smala kärrzonen runt en fastmarksholme ute på mosseplanet.

Mossens reglerande effekt på klimatet och hydrologin i området kan antas vara betydande eftersom mossens hydrologi är opåverkad.

MARKANVÄNDNING

I kommunöversikten för Höörs kommun föreslås Svale mosse erhålla förordnande enligt 19 § NVL. I naturvårdsplanen för Malmöhus län framhålls det att Svale mosse med omgivning är ett relativt opåverkat område och bör mot bakgrund av sina biologiska värden ges ett förordnande enligt 19 § NVL, som syftar till att reglera landskapsförändrande åtgärder.

11 FJÄLLFOTA LJUNG

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Fjällfota ljung är ett våtmarksområde med stora nationella och regionala naturvårdsvärden vilket bl a betonas i naturvårdsplanen för Malmöhus län och i kommunala ställningstaganden inom den fysiska planeringen. Myren är av särskilt intresse för den vetenskapliga naturvården dels då den är i ett mycket ungt utvecklingsstadium i en övergångssituation mellan kärr och mosse, dels då myren är helt opåverkad av vare sig dikningar eller täktverksamhet. Båda dessa företeelser är unika för Malmöhus län.

Fornlämningar och arkeologiska fynd tyder på att myren kan innehålla dolda fasta fornlämningar.

Fjällfota ljung kan ej betraktas som någon energiresurs, då brytvärda torvavlagringar i praktiken saknas.

Fjällfota ljung skall, på grund av sina stora naturvårdsvärden, undantagas från varje form av täktverksamhet eller andra ingrepp som kan äventyra områdets naturvärden. Fjällfota ljung skall ges ett skydd med stöd av naturvårdslagen och markanvändningen i myrens närhet bör inriktas på lövskogsbruk.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Areal: 33 ha

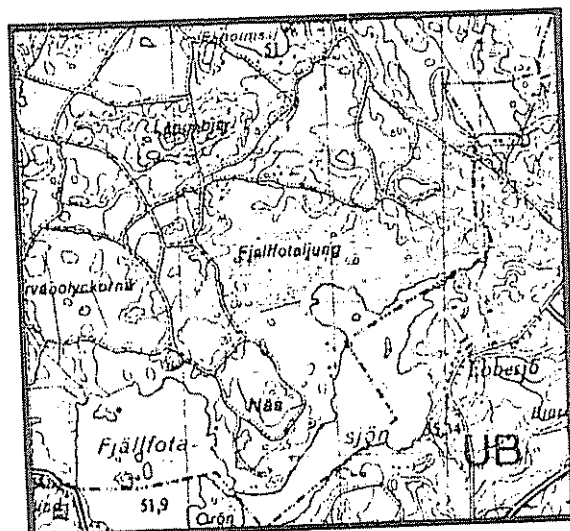
Socken: Hyby

Topografisk karta:

2 C Malmö SO

Ekonomisk karta:

2C li Börningekloster

ALLMÄN BESKRIVNING

Fjällfota ljung är belägen vid den norra stranden av Fjällfotasjön ca 50 m ö h. Markanvändningen i de nära omgivningarna domineras helt av skogsbruk med både barrträd och lövträd.

FAUNA OCH FLORA

Fjällfota ljung är en ung torvmark i ett övergångsstadium mellan kärr och mosse.

Torvmarken avgränsas i den norra, östra och västra delen av björk och aldominerade kärrpartier. I söder och sydöst ligger torven i kontakt med sjövattnet, där en bred zon med vass växer. Omedelbart innanför vassområdet utbreder sig ett bälte med öppen artfattig kärrvegetation. Närmare centrum av myren uppträder en vegetation som påminner om en kantskog på en välutbildad mosse. Tuvor av vitmossor där även ljung, odon, kråkbär och tuvsäv avlöses av mycket blöta vitmossedominerade "höljor". I dessa partier växer även ett lågt buskskikt av glasbjörk. Myrens centrala delar saknar till stora delar buskvegetation. Detta öppna avsnitt innehåller en mosaik av tuvor och höljor och påminner därför om den karaktär som en sydvästlig mosse har. Även vegetationen uppvisar stora likheter med mossarnas vegetation när det gäller tuvornas sammansättning. Den avgörande skillnaden gentemot mossevegetationen står att finna i höljornas vegetation, där kärrarter som flaskstarr och ängsull förekommer. Torvmarken är fortfarande så ung att torvpålagringen i de centrala partierna ej är så omfattande att växternas rotsystem har avskiljts från underliggande näringsrika avlagringar.

Fjällfota ljung är av särskilt intresse för den vetenskapliga naturvården dels på grund av det utvecklingsstadium som myren befinner sig i, dels på grund av att myren är helt opåverkad av ingrepp.

Det område som Fjällfota ljung är belägen i är mycket varierande med skogar, sjöar och torvmarker. Området är mycket viltrikt, bl a finns kronhjort. Våtmarkerna är av särskilt stor betydelse för klövviltet då de bl a är viktiga producenter av föda under vår och senhöst.

GEOLOGI - HYDROLOGI - INGREPP

Fjällfota ljung har bildats genom igenväxning av en grund vik i Fjällfotasjön. Eftersom torvmarken är förhållandevis ung så domineras avlagringarna av sjösediment och kärrtorv, medan ren vitmossetorv endast är någon meter djup. Torvmarken kan ej bli aktuell för energitorvbrytning då den saknar lämpligt torvslag för detta ändamål.

Myrens hydrologi är naturlig då den ej har påverkats av några ingrepp. Nederbördsvattnet som faller på myren översilar torven och rinner via laggkärren ut i Fjällfotasjön.

ÖVRIGT

Fornlämningar och arkeologiska fynd i närheten av myren tyder på att den även kan innehålla dolda fornlämningar.

MARKANVÄNDNING

Förordnande enligt 19 § NVL som innefattar Fjällfota ljung och de närmsta omgivningarna finns för närvarande. I naturvårdsplanen för Malmöhus län framhålles att området utgör en landskapstyp som saknar motsvarighet i länet och bör därför avsättas som naturreservat.

I kommunöversikten för Svedala kommun betonas att området där Fjällfota ljung ingår är av riksintresse för kulturell och vetenskaplig naturvård samt det rörliga friluftslivet. Kommunen förordar ett naturreservatsförordnande för myrmarkerna norr om Fjällfotasjön.

12 BARMOSSEN

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Barmossen är som våtmarkeresurs väsentlig för faunan särskilt som regionen är fattig på våtmarker. Dess många biotoper ger dels en artrik och varierande vegetation, dels en artrik fauna. Särskilt våtmarksfåglar är väl representerade. Från såväl arkeologisk som kulturminnesvårdssynpunkt är mossen betydelsefull, då den bl a innehåller gamla boplatser från äldre stenålder.

Mossen saknar betydelse från energisynpunkt, eftersom i princip all torv redan tidigare utbrutits.

På grund av mossens stora värde ur naturvårds- och kulturminnesvårdssynpunkt ska den undantas all form av täktverksamhet och ges ett skydd genom ett förordnande enligt naturvårdslagen i enlighet med vad naturvårdsplanen för länet anger.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Areal: 80 ha

Socken: Svalöv

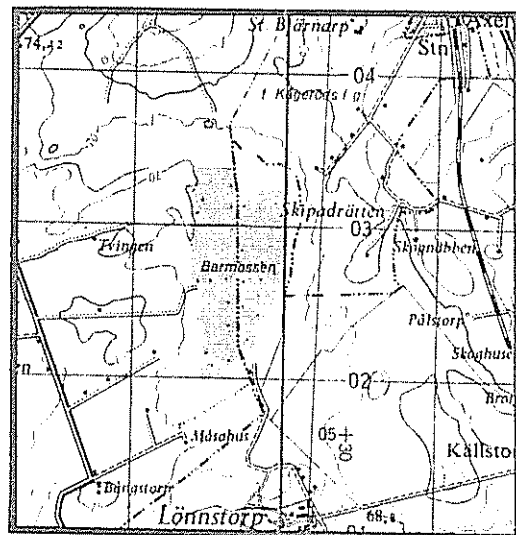
Topografisk karta:

3 C Helsingborg SO

Ekonomisk karta:

3C 1f Duveke

ALLMÄN BESKRIVNING

Barmossen ligger i det småkuperade slättlandskapet söder om Söderåsen ca 70 m ö h. En smal bård av framför allt barrskog omgärdar mossen och utanför denna dominerar jordbrukslandskapet.

Själva "mosseplanet" är påverkat av torvtäkt i så hög grad att rena mossepartier är sällsynta. I stället dominerar en torr kärrvegetation med ett glest lövbusk uppslag och spridda risdominerade mossetuvar. Fuktiga sänkor är i huvudsak bevuxna med artfattig kärrvegetation men utvecklingsformer som överensstämmer med mossehöljor finns även, bl a med småsilesår och vitag.

De norra och östra mossepartierna bär spår av än intensivare täktverksamhet. Djupa vattenfyllda torvgravar med mycket varierande kärrvegetation dominerar.

Något egentligt laggkärr saknas men längs den västra kanten finns en fuktig zon med ett trädskikt av al och björk som utgör en rest av tidigare lagg. Kärrvegetationen och de öppna vattenspeglarna är av stort värde för faunan, särskilt våtmarksfåglar. Dess betydelse som våtmark förstärks ytterligare av att regionen, där mossen är belägen, är särskilt fattig på våtmarker.

Mossen är även av stort intresse för kulturminnesvården då fynd av gamla boplatser är gjorda ute i mossen och ytterligare arkeologiska fynd kan väntas.

GEOLOGI - HYDROLOGI - INGREPP

Barmossen är en igenväxningstorvmark som varit utsatt för intensiv torvtäktverksamhet. Huvuddelen av vitmossetorven är utbruten och de norra samt östra delarna av mossen är brutna till större djup. Det maximala torvdjupet idag är ca 3,5 m och torven består huvudsakligen av kärrtorv och sjösediment. Torvens energiinnehåll är förmodligen stort men volymen är blygsam på grund av att i stort sett all brytvärd torv redan är tillvaratagen.

Barmossen är dränerad genom djupa diken, både runt om och i kanterna av mossen. Endast i den västra delen är diken mera sparsamt förekommande. Mossen kan förväntas ha en viss hydrologisk betydelse för det omgivande landskapet.

MARKANVÄNDNING

I kommunöversikten för Svalövs kommun redovisas Barmossen som ett område av stor betydelse för den vetenskapliga naturvården och det rörliga friluftslivet och föreslås att området skall få ett förordnande enligt 19 § NVL. Vidare så fastslås att mossen är ett arkeologiskt värdefullt område av länsintresse för fornminnesvården.

I naturvårdsplanen för Malmöhus län redovisas Barmossen som ett objekt med såväl ornitologiska och botaniska som naturgeografiska värden. Stora delar av området är skyddat genom fornminneslagen. Som ett komplement till detta skydd föreslås mossen erhålla ett förordnande enligt 19 § NVL, alternativt avsättas som naturreservat.

13 TRANERÖDS MOSSE

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Traneröds mosse är av internationellt värde för den vetenskapliga naturvården såsom en av få kvarvarande koncentrisk mossar av sydvästlig typ med skoglöst mosseplan och kantskog av björk. Mossen och de omgivande våtmarkerna har ett uttalat naturvårdsvärde genom sina skiftande biotoper med en artrik fauna och flora. På den europeiska kontinenten har denna mossetyp tidigare varit vanlig men till följd av exploatering har de utplånats. I skandinavien har denna mossetyp utvecklats söder om barrskogens naturliga utbredning men även här har omfattande exploatering reducerat dessa mossar så att endast Traneröds mosse och Fjällmossen, båda belägna i gränstrakterna mellan Kristianstads och Malmöhus län, kvarstår som representativa objekt.

Traneröds mosse bör av denna anledning erhålla ett permanent skydd i form av naturreservat enligt § 7 naturvårdslagen. För att garantera bibehållandet av mossens karaktär bör förordnandet även innefatta omgivande våtmarker som skall skyddas mot hydrologiska ingrepp samt att markanvändningen på den omgivande fastmarken inriktas på lövskogsbruk.

Mossens betydelse som reglerande faktor på omgivningarnas klimat och hydrologi är betydande.

Traneröds mosse skall, på grund av sitt stora naturvårdsvärde, undantas från varje form av täktverksamhet eller andra ingrepp som kan äventyra området naturvården. Traneröds mosse skall ges ett skydd med stöd av naturvårdslagen.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Areal: 62 ha

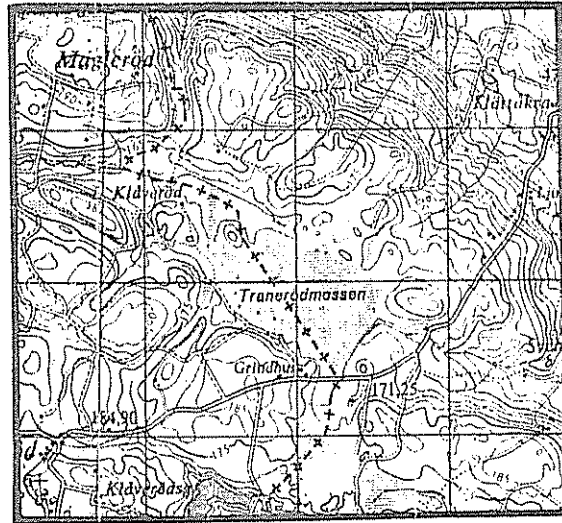
Socken: Konga

Topografisk karta:

3 C Helsingborg S0

Ekonomisk karta:

3C 3h Ljungbyhed

ALLMÄN BESKRIVNING

Traneröds mosse är belägen på Söderåsens platå ca 170 m ö h. Landskapet kring mossen är mycket flackt och denna topografiska bild avbryts endast av mycket kraftigt markerade sprickdalar och åsens kantpartier. Skogsbruk med framför allt barrträd dominerar mossens nära omgivningar.

FLORA OCH FAUNA

Traneröds mosse är ett torvmarkskomplex som domineras av en koncentrisk välvd mosse av sydvästlig typ. Vegetationen inom hela mossekomplexet är i stort sett opåverkad vilket placerar Traneröds mosse i en särställning i länet. Mosseplanet är skoglöst och vegetationen har ingått i det s k "stagnationsstadiet", d v s ristuvevegetation dominerar medan höljorna är få och små. Tuvorna domineras av ljung och kråkbär, för övrigt ingår klockljung tuvsäv, tuvull, rosling, rundsileshår, tranbär och hjortron. I bottenkiktet finns förutom vitmossor även renlavvar. Höljevegetationen domineras av vitmossor som *Sphagnum cuspidatum* och *S tenellum*.

Kantskogen är välutvecklad och domineras av glasbjörk men med ett visst inslag av tall och gran. Traneröds mosse är tillsammans med Fjällmossen de enda kvarvarande mossarna av sydvästlig typ med en för sin vegetationsregion representativ kantskog bestående av björk. Dessa mossar är av internationellt värde från bevarandesynpunkt. Denna typ av mossar har tidigare varit vanliga söder om barrskogens naturliga utbredning i skandinavien samt i den nordvästra delen av den europeiska kontinenten. Mossarna har emellertid varit utsatta för intensiv exploatering i dessa områden.

Traneröds mosse har ett betydande naturvårdsvärde dels genom att mossen i princip är opåverkad vilket är en mycket sällsynt företeelse i Malmöhus län, dels såsom den enda mosse i länet med ett välutvecklat och

till stora delar opåverkat laggkärr. Vegetationen i laggkärret domineras av sumpkärr, där al, björk och videarter bildar övervegetation med fuktiga ört- eller starrrika fältskikt. Laggkärrvegetationen är emellertid mycket omväxlande och öppna starr- eller vitmossedominerade partier finns därför insprängda i träd- och buskkärren. Ett drag mellan en fastmarksudde och laggkärret längs den västra kanten med varierande öppen kärrvegetation, avgränsar det koncentriska mossepartiet i norr.

Traneröds mosse ligger i en mycket våtmarksfattig region och hela våtmarkskomplexet, i anslutning till mossen, med dess varierande karaktär och skiftande biotoper skapar förutsättningar för ett rikt djurliv. På mosseplanet observeras även orre regelbundet.

GEOLOGI - HYDROLOGI - INGREPP

Traneröds mosse är en igenväxningstorvmark som utvecklats över en djup spricka i berggrunden. Vid borrhningar har man konstaterat hela 17 m djupa avlagringar där den övre delen i profilen (ca 10 m) består av höghumifierad vitmossetorv. Under vitmossetorven finns lager av kärrtorv och gyttjor.

Våtmarkskomplexet är avdelat i två hydrologiska enheter där den södra delen, i vilken mossen ingår, är i det närmaste helt opåverkad av ingrepp som påverkar hydrologin. I den norra delen finns dikningar och spår av täktverksamhet som dock har så begränsad omfattning att hydrologin ej är nämnvärt påverkad. Det välutbildade draget som delvis avskiljer dessa två enheter tyder på att grundvattensänkningen i samband med dikningarna varit så obetydlig att mossepartiet ej blivit påverkad av denna.

Traneröds mosse avvattnas av Klövbäcken och då mossen är belägen i den övre delen av bäckens dräneringsområde, kan den förväntas ha en betydande reglerande effekt på bäckens vattenföring. Klövbäcken har stora naturvårdsvärden nedströms med bl a en skyddsvärd bottenfauna som skulle påverkas negativt av förändringar i hydrologin. Mossens intakta hydrologiska förhållanden är också en förutsättning för dess utjämnande effekt på klimatet i det omgivande landskapet.

MARKANVÄNDNING

Landskapsbildsskydd föreligger för närvarande över ett stort område på Söderåsen där mossen ingår. I naturvårdsplanen redovisas även Traneröds mosse som ett separat objekt med så stora internationella och nationella naturvårdsvärden att mossen bör avsättas som naturreservat. Kommunöversikten för Svalövs kommun ansluter sig till bedömningarna i naturvårdsplanen.

I "projekt Telma - skyddsvärda myrar i södra Sverige" redovisas Traneröds mosse tillsammans med Fjällmossen såsom myrar av internationellt intresse ur bevarandesynpunkt.

I den fysiska riksplaneringen är Söderåsen upptagen som ett separat område av riksintresse för vetenskaplig kultur- och naturvård samt det rörliga friluftslivet.

LITTERATUR SOM BEHANDLAR TORV OCH TORVMARKER (ett urval)

Ahlberg, L. et al. 1977. Våtmarker i Malmöhus län - MVP Lunds Universitet. Stencil.

Almberger, P. 1978. Skog på torvmark. - Fauna och Flora nr 5 - 1978 pp. 223-227.

Andersson, G. 1889. Studier över torfmossar i södra Skåne. - Bihang till kungl, Svenska vet.-akad. handlingar. Band 15, Afd. III, nr 3. Stockholm.

Backéus, I. 1981. Effekter av myrdikning på flora och vegetation. Litteraturöversikt. - SNV PM 1461. Stockholm.

Bostadsdepartementet. 1975. Intresseområden för vetenskaplig naturvård. - Förarbeten för fysisk riksplanering. Underlagsmaterial nr 30.

Ericson, J. 1958. Floran i N Rörums socken. - Botaniska Notiser. Vol. III pp. 401-417. Lund

Haglund, E. 1909. Redogörelse för torvfjordsundersökningar inom Kristianstads län sommaren 1908. - Svenska Mosskultur-föreningens tidskrift. pp. 287-338.

- 1912. Redogörelse för torvfjordsundersökningar inom Malmöhus län sommaren 1911. - Svenska Mosskultur-föreningens tidskrift, pp. 242-286.

Hjertstedt, H. 1946. De organogena odlingsjordarnas beskaffenhet i olika län med avseende på torvslag, förmultningsgrad och reaktion samt innehåll av kalk och kväve, kali- och fosforsyra, organisk substans, sesquioxider och svavelsyra. - Svenska vall- och Mosskultur-föreningens kvartals-skrift, nr 2 och 3, pp. 255-277.

Industidepartementet. 1981. Enklare regler om torvutvinning för energiändamål. - Ds I 1981:17.

Johnsson, T. 1979. Häckfågelfauna på de Skånska mossarna. - Anser 18. pp. 109- Lund.

Liedberg, B. och Thelaus, M. 1979. Traneröds mosse. Stratigrafi och utvecklingshistoria. - Kvartärgeologiska inst Lunds Universitet. Stencil.

Länsstyrelsen i Malmöhus län. 1975. Naturvårdsplan. Skåne. Del Malmöhus län.

- 1979. Våtmarker: Malmöhus län. - Meddelande nr 1979:4, Naturvårdsenheten.

- Malmer, N. 1964. Traneröds mosse. Ett vildmarkselement. - Skånes Natur 1964:4, pp. 37-40.
- 1965. The Southern Mires. - Acta Phytogeogr. Suec. nr 50, pp. 149-158, Stockholm.
- Mattiasson, G et al 1971. Skyddsvärda myrar i södra Sverige. - Meddelande från forskargruppen för skötsel av naturreservat, Nr 13, avd för Ekologisk Botanik Lunds Universitet, Lund.
- Mörnsjö, T. 1968. Stratigraphical and chemical studies on two peatlands in Scania, south Sweden. - Botaniska Notiser. Vol 121:343-360. Lund
- 1969. Peatland studies in Scania, south Sweden - Lund.
- 1971. Peatland types and their regional distribution in south Sweden. - Geografiska föreningen i Stockholm Förhandlingar. Vol 93, del 3. Stockholm.
- Nämnden för energiproduktionsforskning, 1981. Torv. Resultat, utvecklingsläge och förutsättningar. - NE 1981:5.
- 1982. Torvtillgångar i Sverige. - NE 1982:11.
- 1982. Ersättning för lätta petroleumprodukter. - NE 1982:9.
- Osvald, H. 1930. Södra Sveriges Mosstyper. - Svensk Geografisk Årsbok, pp. 117-140. Lund.
- Pehrsson, O. 1980. Torvmossar kan bli fågelsjöar. - Sveriges Natur, nr 4, pp. 153-155. Stockholm.
- Petersen, F. af, 1932. Skogshushållning. - Skrifter utgivna av de Skånska hushållningssällskapen med anledning av deras hundraårsjubileum år 1914, 10 (1) pp. 3-12. Lund.
- Post, L. von, 1927. Beskrivning över södra Sveriges Myrmarker. - SGU Ser. Ba nr 11. Stockholm.
- Post, L. von och Granlund, E. 1926. Södra Sveriges torvtillgångar. - SGU Ser. C nr 335. Stockholm.
- Salmgren, O. 1978. Utnyttjandet av torvmarker och dess följder för torvmarkslandskapets ekologi, klimat och hydrologi. - SNV PM 1048. Solna.
- Riksantikvarieämbetet. 1981. Utkast till PM ang torvbrytning.
- Schmitz, A. 1969. De bortglömda mossarna. - Skånes Natur, 53:3, pp. 47-64.

- SGU Jordartskartor med beskrivning. - Ser Aa nr 68, 74, 86, 87, 92 och 142. Ser Ad nr 9.
- Sjörs, H. 1979. Kan vi acceptera torv som energikälla. - Sveriges Natur nr 7, pp. 287-290. Stockholm.
- 1978. Dikning ger bestående förändring. Naturvårdare måste förhandla. - Fauna och Flora nr 5- 1978 pp. 227-230.
- SMHI 1980. Hydrologiska synpunkter på konsekvenser av myrdikning. Torvtäkt och energiskogsodling. Norrköping.
- SSR/LRF, 1982. Så här bryter de torv. - Skogen nr 1, pp. 40-43.
- Statens industriverk, 1981. Oljereduktionsplanering. Ett faktaunderlag. - SIND 1981:8.
- Statens Naturvårdsverk, 1976. Områden av riksintresse för friluftsliv och naturvård. - SNV PM 726.
- 1979. Sveriges våtmarker. Översiktlig redovisning. Allmän orientering. - SNV PM 1181.
- 1979. Översiktlig inventering av Sveriges våtmarker. Områdesredovisning L-T län. - SNV PM 1183
- 1980. Konsekvenser av Skogs- och myrdikning. - Faktablåd.
- Waldheim, S, och Weimark, H, 1943. Skånes myrtyper. - Botaniska Notiser, pp. 1-40. Lund

SAMMANSTÄLLNING ÖVER AVGIVNA REMISSVAR

SYDVÄSTRA SKÅNES KOMMUNALFÖRBUND:

SSK tillstyrker i sitt yttrande samt lämnar följande kommentar:

- *Inom SSK-området redovisas endast Fjällfota ljung i Svedala kommun. Vi delar helt länsstyrelsens bedömning och förslag till skydd av denna unika våtmark, som bör förbli opåverkad av dikning och täkter.*

NORDVÄSTRA SKÅNES KOMMUNALFÖRBUND:

NSK konstaterar att endast Barmossen och Traneröds mosse är redovisade objekt inom förbundets verksamhetsområde.

- *De båda upptagna mossarna är enligt länsstyrelsens bedömning mycket angelägna att skydda från naturvårds- och kulturminnessynpunkt. Dessutom har Barmossen genom tidigare torvbrytning till stor del redan mist sin betydelse som energiresurs.*

I förbundets regionala energirapport redovisas för Svalövs kommun smärre arealer brytvärda torvtillgångar. De föreslagna skyddsåtgärderna får dock anses så välgrundade att framtida torvbrytning måste begränsas till mossar i mindre intressanta områden.

MELLANSKÅNES PLANERINGSKOMMITTÉ

Kommittén anför följande kommentarer till rapporten:

- *Rönneholms mosse: Tåktverksamheten i länet bör även fortsättningsvis bedrivas på Rönneholms mosse. Den pågående industriella torvströproduktionen vid mossen bedrivs med högt utvecklad teknik och med ett effektivt tillvaratagande av torven som resurs. Förutsättningar finns för framtida energitorvproduktion.*

Vidare menar länsstyrelsen att all slamdeponering bör upphöra på mossen. Härvid kan konstateras att slamdeponeringen vid Rönneholms avfallsupplag upphörde helt 1982-05-01 och att det slam som avses är fällningsslam från Ringsjöverket.

Fjällmossen: Är av internationellt värde och ett riksobjekt för den vetenskapliga naturvården. Området bör säkerställas enligt naturvårdslagen. Hörby kommun har i ett tidigare yttrande anfört mossen som ett ur naturvårdssynpunkt viktigt våtmarksområde.

Området i anslutning till mossen hyser stora kulturminnesvärden och bör enligt kulturminnesvårdsprogrammet bevaras.

Hulta mosse: Dess betydelse som våtmark, framför allt ur faunahänseende, är stor medan betydelsen som energiresurs är marginell. Därför bör mossen undantas exploatering både såsom torvtäkt och för skogsodling.

Lyby mosse: Hörby kommun har i ett tidigare yttrande rörande inventering av våtmarker menat att Lyby mosse är ett ur naturvårdssynpunkt viktigt våtmarksområde. Mossens betydelse som energiresurs är obefintlig och bör därför undantas exploatering.

Satserups mosse: En omfattande täktverksamhet har gjort att mossens hydrologi och flora förändrats så att dess naturvårdsvärden ej är skyddsvärda. Mossens begränsade torvvinnehåll bedöms ej motivera en industriell satsning på torvbrytning annat än för möjligen torvströproduktion.

Sjömossen: Av stort naturvårdsintresse och främst ur faunahänseende. Mossen har ingen betydelse som energiresurs och bör därför undantas från exploatering.

Viss mosse: Mossens värden ur naturvårds- och hydrologisk synpunkt är i dag ringa. Då mossen har en jämförelsevis stor torvvolym är det lämpligt att försättningsvis bedriva torvtäktsverksamhet.

Vrånge mosse: Är av stort intresse ur naturvårdssynpunkt och dess betydelse som energiresurser är obetydlig. Mossen bör undantas vidare exploatering.

Ageröds mosse: Har i fysiska riksplaneringen bedömts vara av riksintresse och har stort naturvårds- och kulturvärde. Mossen är exploaterbar för energiproduktion. På grund av dess stora värden ur natur- och kulturvårdssynpunkt bör den tills vidare undantas från täktverksamhet.

Svale mosse: Betydande naturvårdsvärde, då den är en av de mest intakta mossarna i länet. Den bör undantas från exploatering.

Mellanskånes Planeringskommitté har i övrigt inga erinringar mot föreliggande sammanställning.

SYDÖSTRA SKÅNES SAMARBETSKOMMITTÉ

SÖSK avstår från att avge yttrande då de anser sig endast perifert beröras av redovisningen av mossarna (del av objekt 6 Sjömossen).

BURLÖVS KOMMUN

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar att avstå från att framlägga förslag till yttrande.

ESLÖVS KOMMUN

I sitt yttrande över rapporten konstateras att kommunen innefattar endast Rönneholms mosse av redovisade objekt. Beträffande den bedömning som framlagts för denna mosse erinrar kommunen att slamdeponering upphörde helt 1982-05-01. I övrigt har kommunstyrelsen inget att erinra mot förslaget.

HÖRBY KOMMUN

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar att avge yttrande enligt upprättat förslag av miljövårdsrådets ordförande.

- Hörby kommun har anmodats yttra sig över länsstyrelsens rapport "Torvmossar i Malmöhus län". Kommunen får med anledning härav framföra följande.

Den inledande allmänna översikten över de syd- och mellanskånska mossemyrarnas uppkomst- och utvecklingsbetingelser och deras värde ur naturvårds- och ekonomisk synpunkt ger en värdefull bakgrund till aktuella och framtida beslut om användningen av våra myrmarker. Nämda översikt tillsammans med beskrivningarna av de enskilda mossarna kommer att utgöra en viktig och redan färdig del av den naturtypsinventering som planeras ingå som underlag för en kommande miljövårdsplan för Hörby kommun.

Av rapporten framgår att Hörby är länets mossrikaste kommun men att länet som helhet är fattigt på myrmarker. De befintliga mossarnas betydelse ur fauna- och viltsynpunkt är enligt rapporten så stor att myrmarkerna i Malmöhus län enligt länsstyrelsens mening skall undantas exploatering. Frånsett naturvärdena bedöms torvtillgångarna i länet så begränsade att torv inte är något reellt alternativ för att ersätta oljan eller minska oljeberoendet. Beträffande beskrivningarna och länsstyrelsens bedömning av de enskilda större mossarna vill kommunen göra följande kommentarer.

Fjällmossen har i kommunöversikten betecknats som område som bör säkerställas enligt naturvårdslagen. Kommunen har i ett tidigare yttrande rörande inventering av våtmarker anfört Fjällmossen och Lyby mosse som ur naturvårdssynpunkt viktiga våtmarksområden. Beträffande Lyby mosse kan i förbigående påpekas att denna inte, som förmodas i länsstyrelsens rapport, är en försumpningstorvmark. Att mossen är en igenväxningstorvmark framgår klart av Ernest Magnussons avhandling "Lyby mosse, en vegetations- och utvecklingshistorisk undersökning (SGU:s årsbok 56, 1962)". Av avhandlingen framgår också att det ursprungliga torvtäcket varit 2-3 m djupare än vad som anges på den geologiska kartan.

Hörby kommun delar länsstyrelsens bedömning av Hulta mosse, Sjömossen och Vrånge mosse är av stort intresse ur naturvårdssynpunkt, framförallt ur faunahänseende. Deras betydelse som energiresurs tycks vara obetydlig. Kommunen har inget att erinra mot att nämnda mossar i fortsättningen undantas från exploatering.

Beträffande Viss mosse har kommunen vid två tillfällen (senast 1982) yttrat sig över ansökningar om fortsatt täktverksamhet och därvid tillstyrkt begärd verksamhet.

HÖÖRS KOMMUN

Kommunstyrelsens arbetsutskott har i sitt yttrande konstaterat att sammanställningen, förutom dess redovisning av natur- och kulturvård samt betydelse för energiförsörjningen, också kan ses som ett underlag för ställningstaganden till koncessionsansökningar angående torvtäkt.

Arbetsutskottet beslutar att uttala sig;

- att Höörs kommun delar länsstyrelsens uppfattning rörande de ifrågavarande mossarnas betydelse från bl a natur- och kulturminnesvårdssynpunkt och att det är angeläget att bevara dessa.

KÄVLINGE KOMMUN

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar att ej avge yttrande då rapporten ej berör områden inom Kävlings kommun.

LANDSKRONA KOMMUN

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar att lägga ärendet till handlingarna.

SJÖBO KOMMUN

Rapporten har under hand remitterats till Färs Naturvårdsförening som i sitt yttrande, i enlighet med länsstyrelsens bedömning, avstyrkt varje form av ingrepp i Sjömossen i exploateringssyfte.

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar att ej erinra angående sammanställningen av mossemyrar i Malmöhus län.

SKURUPS KOMMUN

Kommunstyrelsens arbetsutskott konstaterar att Skurups kommun ej är berörd av remitterad sammanställning och föreslår därför för kommunstyrelsen att avstå från att avge yttrande. Kommunstyrelsen beslutar enhälligt att bifalla detta förslag.

STAFFANSTORPS KOMMUN

Kommunstyrelsens delegation beslutar att avstå från yttrande då ingen av de redovisade mossemyrarna ligger inom kommunen.

SVALÖVS KOMMUN

Kommunstyrelsens yttrande lyder:

- Länsstyrelsen har för yttrande senast 1982-09-15 översänt en sammanställning över länets större mossemyrar, deras natur- och kulturvårdsvärden, möjligheter och lämplighet att bryta torv för energiproduktion m m.

Av redovisade 13 torvmossar i länet finns 2 i Svalövs kommun: Barmossen (Bare mosse) och Traneröds mosse. Slutomdömet om Barmossen lyder: På grund av mossens stora värde ur naturvårds- och kulturminnesvårdssynpunkt ska den undantas all form av täktverksamhet och ges ett skydd genom ett förordnande enligt naturvårdslagen i enlighet med vad naturvårdsplanen för länet anger (§ 19 NVL). Beträffande Traneröds mosse framhålles att denna är av internationellt värde för den vetenskapliga naturvården såsom en av få kvarvarande koncentriska mossar av sydvästlig typ med skoglöst mosseplan och kantskog av björk. På den europeiska kontinenten har denna mossetyp tidigare varit vanlig men till följd av exploatering har den utplånats. Traneröds mosse bör erhålla ett permanent skydd i form av naturreservat enligt § 7 naturvårdslagen anser länsstyrelsen. - Föreligger av naturvårdsombudet avgivet yttrande i ärendet.

Kommunstyrelsen beslutar

- att förklara sig intet ha att erinra mot länsstyrelsens naturvårdsenhets redovisning,
- att tillstyrka att förordnande enligt naturvårdslagen fattas för redovisade torvmossar i enlighet med naturvårdsenhetens förslag, samt
- att överlämna naturvårdsombudets yttrande till länsstyrelsen.

Naturvårdsombudets yttrande:

- Några längre kommentarer om rapporten tycker jag inte behövs. Tillgångarna av torv i Malmöhus län kan anses försumbara ur energisynpunkt. Däremot är torvmossarna mycket värdefulla för naturen och miljön och bör därför lämnas orörda så mycket som möjligt. De utdikningar, som hittills gjorts, har visat sig negativa ur fauna och viltsynpunkt samt har även i några fall ändrat klimatet till det sämre.

I rapporten beskrives två mossar från vår kommun, nämligen Baremosse och Tranerödmosse. Tranerödmossen är helt unik, därför att den nästan är helt orörd. Det är därför glädjande att länsstyrelsen anser, att den bör andantagas från varje täktverksamhet och dessutom få skydd med stöd av naturvårdslagen.

Baremosse däremot är redan så utnyttjad att det inte skulle löna sig med vidare täktverksamhet. Den är däremot arkeologiskt intressant och särskilt betydelsefull för djurlivet. Förutom en stor stam av klövvilt har den ett rikt fågelliv och en viktig rastplats för vadare och simfåglar.

SVEDALA KOMMUN

Yttrande från kommunstyrelsens arbetsutskott i Malmöhus län:

- Rapporten redovisar översiktligt länets större mossmyrar, deras natur- och kulturvårdsvärden, möjligheten och lämpligheten att bryta torv för energiproduktion m m. I sistnämnt hänseende avses sammanställningen att tjäna som underlag för ställningstagande vid koncessionsansökningar.

För kommunens vidkommande är i rapporten Fjällfotaljung medtagen.

Byggnadsnämnden har i yttrande 1982-08-19 uttalat att rapporten beaktar kommunöversiktens riktlinjer beträffande Fjällfotaljung, varför nämnden inte har någon erinran mot rapporten.

Arbetsutskottet beslutar

att uttala att kommunen inte har något att erinra mot den föreliggande sammanställningen.

VELLINGE KOMMUN

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen att avge följande yttrande:

- Inom Vellinge kommun förekommer inga mossmarker. Beträffande torvmossar i övriga delar av länet anser Vellinge kommun att

deras bränslekapacitet är så låg att de med hänsyn till naturvårdsintressen i länet inte bör exploateras.

Kommunstyrelsen beslutar i enlighet med arbetsutskottets förslag.

YSTADS KOMMUN

Kommunstyrelsen beslutar att ej avge något yttrande då det ej finns mossemyrar inom kommunen som berörs av rapporten.

SKOGSVÅRDSSTYRELSEN I MALMÖHUS LÄN

Skogsvårdsstyrelsens yttrande lyder:

- *Malmöhus län är ett torvfattigt län och intar vad gäller torvtillgången en särställning i landet. Flertalet myrmarker är arealmässigt mycket små.*

Hänsynen till myrarnas stora betydelse ur bl a fauna, natur- och kulturminnesvårdssynpunkt, motiverar att det är angeläget att bevara de kvarvarande myrmarkerna i länet. Dessa myrmarker är inte heller intressanta ur exploateringssynpunkt, utan det är främst de större myrarna som kan bli aktuella för en ev exploatering.

Med bakgrund av detta anser Skogsvårdsstyrelsen i Malmöhus län att myrmarkerna i länet huvudsakligen skall undantagas exploatering. På de myrmarker som redan har exploaterats för torvbrytning skall fortsatt verksamhet bedrivas under förutsättning att arbetena utföres enligt gällande täktplaner.

LANTBRUKSNÄMNDEN I MALMÖHUS LÄN

Lantbruksnämnden har meddelat att de ej har något att erinra angående rapporten.

SVENSKA TORV SKÅNE AB

- Svenska Torv Skåne AB har emottagit förslag till sammanställning rörande "Torvmossar i Malmöhus län", och får härmed avge följande yttrande.

- ALLMÄNT:

Bolaget instämmer i att torvtillgångarna i länet är små i ett nationellt perspektiv och även betraktade för länet som helhet. Detta innebär emellertid inte att torven som bränsle är ointressant i Malmöhus län. Energiförsörjningen i kommuner och större industrier komponeras lämpligen med olika energikällor som kompletterar och avlöser varandra över flerårsperioder. Över kalenderåret betraktat varierar effektbehovet mellan månaderna. Detta bemästras med att olika sk laster planeras in. Man kan förbränna hushållsavfall som bottenlast

under hela året, man kan skjuta till torv, flis, halm eller kol under vinterhalvåret samt "toppa" med olja under extremt kalla perioder. Det är ofta fördelaktigt att använda mer än en panna i den typ av värmearläggningar som här skisserats. Även om man i Malmöhus län kommer att finna att kol och naturgas skall dominera oljeersättningen, så finns det sannolikt kommuner, eller enskilda tätorter, där en inhemsk fastbränsleprofil kan vara vägledande. Sådana kommuner där detta närmare bör granskas, är Eslöv, Höör och Hörby.

Bolaget grundar sin uppfattning på en mångårig erfarenhet av torvbrytning bl a av bränntorv, samt storskalig eldning av torv i olika former.

Vidare hävdar vi uppfattningen att mossar som till största del är i aktiv produktion samt mossar som tidigare varit föremål för större torvbrytning har ett begränsat värde både för naturvård och för allmänhetens rekreation. Däremot kan en mosse sedan den fullständigt utbrutits, med relativt små åtgärder iståndsättas till att ge ekonomisk avkastning som åker, bete, skog, energiskog, eller annan avkastning som fågellokal och fiskevatten. Särskilt tilltalande ter sig kombinationer av skilda användningssätt.

Vår uppfattning är således dels att torv är ett intressant bränsle även i delar av Malmöhus län och dels att starkt påverkade mossar med fördel kan exploateras i sin helhet.

SVENSKA TORV SKÅNE AB:s MOSSAR:

Mot bakgrund av dessa synsätt har länsstyrelsens bedömning nedan granskats vad gäller de tre mossar i länet som är i torvbolagets ägo, dvs Rönneholms, Ageröds och Viss mossar.

Nr 1. Rönneholms mosse

Länsstyrelsens förslag sammanfaller i stort med bolagets uppfattning. Efterbehandlingen bör sikta mot att aktivt tillskapa en sjö med alla de kvaliteter som är möjliga. Den eventuellt fortsatta deponeringsverksamheten på mossen måste inskränka sig till material som ej verkar lockande på kråk- och vitfågel och som ej transporteras med vinden. Slamdeponeringen bör snarast upphöra.

Nr 9. Ageröds mosse

Ageröds mosse inköptes år 1964 av dåvarande AB Svensk Torvförädling i syfte att exploateras med avseende på bränntorv.

Bolaget vill understryka länsstyrelsens konstaterande att mossen utgör en betydande energiresurs, och hävdar i motsats till länsstyrelsen att exploatering bör tillåtas så snart en marknad erbjudes. Grunden till detta är att mossen är så starkt påverkad av tidigare brytning att naturvärdena m m är begränsade.

De arkeologiska värdena torde kunna bevakas och tillvaratas i samband med en väl planlagd exploatering.

Nr 7. Viss mosse

Bolagets inriktning på fullständig utvinning av Viss mosse överensstämmer med den uppfattning länsstyrelsen redovisar.

Beträffande markanvändningen efter brytning har bolaget framhållit bete och skogsplantering som intressanta alternativ, men menar att vissa arealer ändå lämpligen bör kvarstå som våtmark eller bör omvandlas till sjö.

VÄXTTORV eller ENERGITORV?

Länsstyrelsen redovisar kunnigt och intresseväckande mossemyrarnas bildningshistoria och naturförhållanden.

I fråga om torvens framtida utnyttjande som bränsle har bolaget en mer optimistisk syn än vad som länsstyrelsen redovisar. Anledningen är att i länet redan i dag denna produkt framställs till en kostnad som är i konkurrenskraftig mot olja och sannolikt även mot kol.

Länsstyrelsen berör även växttorvproduktionen i länet (vilken oegentligt benämnes torvströproduktion). Även om det är den nu aktuella bränsletorvsatsningen som initierat torvutredningen, bör det observeras att växttorvproduktionen har en oförminskad betydelse och bedöms kunna expandera ytterligare. Av denna anledning vill bolaget anmäla att ett vidmakthållande eller en utökning av växttorvproduktionen kan medföra behov av ytterligare mosseareal i länet.